

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

वार्षिक प्रणालीमा आधारित
चारवर्षे स्नातक (बी.ए.) नेपालीको पाठ्यक्रम
२०७६
(परिमार्जित २०८०)

Carf@ml

मूल नेपाली विषय समिति
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
नेपाल

नेपाली विषयको चारवर्षे स्नातक (बी.ए.) को
पाठ्यक्रमको पत्रगत रूपरेखा २०७६

१. पाठ्यक्रमको विषयगत उद्देश्य

यस पाठ्यक्रममा निर्धारित विभिन्न पाठ्यांशको अध्ययनबाट विद्यार्थीहरू निम्नलिखित ज्ञान, सिप र क्षमता प्राप्त गर्न समर्थ हुनेछन् :

१. नेपाली भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यका विभिन्न पक्ष वा विधाका सम्बन्धमा आधारभूत ज्ञान प्राप्त गर्न र त्यसको प्रयोग गर्न,
२. नेपाली भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यका ऐतिहासिक तथा सैद्धान्तिक पक्षको विस्तृत ज्ञान प्राप्त गर्न,
३. भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यको सैद्धान्तिक ज्ञानका आधारमा नेपाली भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यको विवेचना गर्न,
४. शोधविधिको ज्ञानका साथै नेपाली भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यसम्बन्धी शोधकार्य गर्न,
५. नेपाली भाषा, नेपाली साहित्य र लोकसाहित्यमा सिर्जनात्मक, समालोचनात्मक तथा अनुसन्धानात्मक कार्य गर्न,
६. नेपाली भाषामा प्रकाशित हुने पत्रपत्रिका र पुस्तक तथा अन्य सामग्रीहरूको सम्पादन गर्न,
७. नाटक, रङ्गमञ्च र रङ्गकर्मबारे आधारभूत ज्ञान र सिप प्राप्त गर्न ।

२. नेपाली स्नातक (बी.ए.) तहका निम्ति प्रवेशयोग्यता तथा भर्ना

उच्चमाध्यमिक शिक्षापरिषद्बाट जुनसुकै विषय लिई दश जोड दुई (१०+२) उत्तीर्ण वा मान्यताप्राप्त संस्थाबाट जुनसुकै विषयमा तत्समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण गरेका विद्यार्थीहरू स्नातक (बी. ए.) नेपालीमा भर्ना हुनसक्नेछन् । भर्नाप्रक्रिया त्रि.वि. मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय डीनको कार्यालयले तय गरेबमोजिम हुनेछ ।

३. नेपाली स्नातक (बी.ए.) तहको नेपाली विषयको पाठ्यक्रमको रूपरेखा

पहिलो वर्ष

पत्र	पाठ्यांश कोड नम्बर	पाठ्यांश शीर्षक	अङ्कभार
१	नेपाली ४२१	आधुनिक नेपाली कथा, उपन्यास र नाटक	१००
२	नेपाली ४२२	आधुनिक नेपाली कविता-काव्य	१००

दोस्रो वर्ष

पत्र	पाठ्यांश कोड नम्बर	पाठ्यांश शीर्षक	अङ्कभार
३	नेपाली ४२३	नेपाली लोकसाहित्य र पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्य	१००
४	नेपाली ४२४	आधुनिक नेपाली निबन्ध, यात्रासाहित्य र अन्य साहित्य	१००

तेस्रो वर्ष

पत्र	पाठ्यांश कोड नम्बर	पाठ्यांश शीर्षक	अङ्कभार
५	नेपाली ४२५	साहित्य सिद्धान्त, नेपाली समालोचना र शोधविधि	१००
अतिरिक्त ऐच्छिक	नेपाली ४१० (नेपाली मूलविषय नलिने विद्यार्थीहरूका लागि मात्र)	नेपाली भाषासाहित्यको अध्ययन	१००

चौथो वर्ष

पत्र	पाठ्यांश कोड नम्बर	पाठ्यांश शीर्षक	अङ्कभार
६	नेपाली ४२६ (क)	भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा	५०
	नेपाली ४२६ (ख)	आधुनिक नेपाली गीत तथा गजल	५०

ऐच्छिक विशेष अध्ययन (दुई समूहबाट एकएक पाठ्यांश लिनुपर्ने)

		समूह १. प्रायोगिक कार्यात्मक विशेष अध्ययन (कुनै एक पाठ्यांश लिनुपर्ने)	५०
७	नेपाली ४२७ (क)	शोधपत्र	
	नेपाली ४२७ (ख)	सिर्जनात्मक पत्र	
	नेपाली ४२७ (ग)	नेपाली वाक्कला	
		समूह २. विद्यागत विशेष अध्ययन (कुनै एक पाठ्यांश लिनुपर्ने)	५०
	नेपाली ४२७ (क)	आधुनिक नेपाली कविताको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)	
	नेपाली ४२७ (ख)	आधुनिक नेपाली आख्यानको उत्तरवर्ती चरण	
	नेपाली ४२७ (ग)	आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तरवर्ती चरण	
	नेपाली ४२७ (घ)	आधुनिक नेपाली निबन्ध र अन्य साहित्यको उत्तरवर्ती चरण	
	नेपाली ४२७ (ङ)	नेपाली बालसाहित्यको अध्ययन	

४.१ शिक्षणविधि

प्रत्येक एकाइमा आवश्यकता अनुसार व्याख्यान, प्रश्नोत्तर, छलफल, गृहकार्य, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य आदिको प्रस्तुतीकरण जस्ता विधिको उपयोग गरिनेछ। पाठ्यविषयको प्रकृतिअनुसार विद्यार्थीहरूबाट गरिने समूहकार्य र कक्षाप्रस्तुति, परियोजना कार्य र गोष्ठीपत्र, अध्ययनपत्र लेखन (व्यक्तिगत र समूहगत), छलफल र प्रस्तुतिजस्ता प्रायोगिक कार्यतर्फ विशेष जोड दिई पाठ्यांशको आवश्यकताको परिपूर्ति गरिनेछ। कक्षाको स्थिति हेरी विषय शिक्षकले शिक्षणविधिको निर्धारण गर्न सक्नेछन्। एकाइको प्रकृतिअनुरूप पाठ्यपुस्तक, सन्दर्भ पुस्तक, तालिका र आरेखहरूको पनि उपयोग गरिनेछ।

५. मूल्याङ्कन प्रक्रिया

उपर्युक्त पाठ्यांशको मूल्याङ्कनप्रक्रिया निम्नलिखित दुई प्रकृतिको हुनेछ :

- (१) आन्तरिक मूल्याङ्कन
- (२) वार्षिक परीक्षा

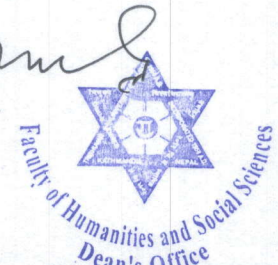
५.१ आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि ३०% अङ्कभार छुट्टयाइएको छ। उक्त मूल्याङ्कन कार्य सम्पन्न गर्न निर्दिष्ट पाठ्यवस्तुअन्तर्गत रही विषय शिक्षकले निम्नलिखित आधारहरू अवलम्बन गर्नुपर्नेछ :

- (१) पहिलो आन्तरिक मूल्याङ्कन- १० अङ्क
- (२) दोस्रो आन्तरिक मूल्याङ्कन- २० अङ्क

पहिलो र दोस्रो आन्तरिक मूल्याङ्कनमा निम्नलिखित कार्यहरू समावेश गर्नुपर्नेछ :

- (१) पहिलो आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि गृहकार्य/पुस्तकालय कार्य/पुस्तक वा लेख पुनरवलोकन, कक्षागत सुधार परीक्षा आदि।
 - (२) दोस्रो आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि परियोजना कार्य, अवस्था/घटनाको अध्ययन, गोष्ठी, क्षेत्रकार्य, व्यक्तिगत वा समूहगत प्रतिवेदनलेखन वा आन्तरिक परीक्षा आदि।
- उपर्युक्त पहिलो तथा दोस्रो आन्तरिक मूल्याङ्कनका निम्ति विषयको प्रकृति हेरी सम्बद्ध शिक्षकले कुनै एक वा एकभन्दा बढी पद्धतिको निर्धारण गर्न सक्नेछन्।

५.२ वार्षिक परीक्षा

- (१) वार्षिक परीक्षा त्रिवि परीक्षा नियत्रण कार्यालयबाट लिइनेछ ।
- (२) वार्षिक परीक्षामा सहभागी हुनका लागि सबै आन्तरिक मूल्याङ्कन परीक्षा उत्तीर्ण भएको हुनुपर्नेछ ।
- (३) वार्षिक परीक्षामा सहभागी हुनका लागि ७०% उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ ।
- (४) पूर्णाङ्क ७० को वार्षिक परीक्षाको समय तीन घण्टा र पूर्णाङ्क ३५ को वार्षिक परीक्षाको समय साढे एक घण्टाको हुनेछ ।
- (५) वार्षिक परीक्षाका लागि लामो उत्तरात्मक, छोटो उत्तरात्मक, प्रायोगिक/बोधात्मक/सप्रसङ्ग व्याख्यात्मक/वस्तुगत प्रकृतिका प्रश्नहरू सोधिनेछन् ।
- (६) लामो उत्तरात्मक, छोटो उत्तरात्मक प्रश्नहरूमा वैकल्पिक प्रश्नहरू रहनेछन् भने प्रायोगिक/बोधात्मक/सप्रसङ्ग व्याख्यात्मक/वस्तुगत प्रश्नमा वैकल्पिक प्रश्नहरू रहनेछैनन् । एउटा प्रश्नको उत्तरका लागि दुईवटा, दुईवटा प्रश्नका लागि तीनवटा, तीनवटा प्रश्नका लागि पाँचवटा र चारवटा प्रश्नको उत्तरका लागि छवटाको अनुपातमा वैकल्पिक प्रश्नहरूको व्यवस्था हुनेछ ।
- (७) सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि दिइने प्रश्नहरूमा स्रोतसन्दर्भ खुलाइनेछ ।

६. श्रेणीनिर्धारण

प्रत्येक पत्रका निम्ति निर्धारित प्रत्येक पाठ्यांशमा न्यूनतम ४०% अङ्क प्राप्त गरी उत्तीर्ण हुनुपर्नेछ र ४०% भन्दा माथिल्लो अङ्क प्राप्त गर्ने परीक्षार्थीको अक्षर प्रणालीअनुसार श्रेणी निर्धारण हुनेछ । श्रेणीनिर्धारण विद्या परिषद्ले मानविकी सङ्कायका लागि निर्धारण गरेअनुसार हुनेछ ।

७. विविध

- (१) यो परिमार्जित पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र वि.सं. २०८०/०८१ देखि लागु हुनेछ ।
- (२) यस पाठ्यक्रमको पढाइ वार्षिक प्रणालीअनुसार चार वर्षमा पूरा हुनेछ ।
- (३) वार्षिक कक्षाभार १५० घण्टाको हुनेछ ।
- (४) ऐच्छिक पाठ्यांशहरूको पढाइ विभागले निर्धारण गरेअनुसार हुनेछ । ऐच्छिक पाठ्यांशहरू विभागद्वारा आफ्नो साधनस्रोतअनुसार निर्धारण गरिनेछन् ।

Carf G. M. S.

Yamajha

Yamajha

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली कथा, उपन्यास र नाटक

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२१

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : पहिलो

१. नेपाली कथा ३५

२. नेपाली उपन्यास ३०

३. नेपाली नाटक ३५

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. कथाको स्वरूप, परिचय, प्रकार, नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया, प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका प्रतिनिधि कथाहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताबारे विवेचना गर्ने,
२. उपन्यासको विधागत चिनारीका साथै नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रिया, प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका प्रतिनिधि उपन्यासहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना गर्ने,
३. नेपाली नाटकका सैद्धान्तिक चिनारीका साथै नाटकका उपविधाहरू (पूर्णाङ्की, लघुनाटक वा एकाङ्की र गीतिनाटकसमेत) को स्वरूप, नेपाली नाटकको विकास प्रक्रिया, प्रमुख नेपाली नाटककार र तिनका प्रतिनिधि नाटकहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली कथाको अध्ययन

- १.१ कथाको विधागत स्वरूप, कथाको परिभाषा, तत्त्व र प्रकारहरू
- १.२ आधुनिक नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया : आधुनिक नेपाली कथाको प्रवर्तन तथा विकासप्रक्रियाका चरण र धारागत प्रवृत्ति एवं तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
- १.३ प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका कथाको विवेचना
 १. निर्धारित कथाकारका प्रमुख प्रवृत्तिको विवेचना
 २. निर्धारित कथाको पठन, बोध र आस्वादन एवं कथावस्तु, पात्र, परिवेश, उद्देश्य, दृष्टिविन्दु, भाषाशैली र प्रस्तुतिसम्बन्धी विशेषताको विवेचना
 ३. विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित कथाका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- १.४ निर्धारित कथाकार र तिनका कथा
 १. गुरुप्रसाद मैनाली : शहीद
 २. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला : मधेशतिर
 ३. भवानी भिक्षु : सावित्रीको बाख्रो
 ४. गोविन्दबहादुर मल्ल गोठाले : मैले सरिताको हत्या गरें
 ५. इन्द्रबहादुर राई : खीर
 ६. रमेश विकल : फुटपाथ भिनिस्टर्स
 ७. पारिजात : सिटीहलको बूढो ज्यामी
 ८. प्रेमा शाह : लोग्ने
 ९. मनु ब्राजाकी : मान्यो च्याङ्वा मान्यो
 १०. प्रदीप नेपाल : फेवाको सुस्केरा

Carf @m

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली उपन्यासको अध्ययन

- २.१ उपन्यासको विधागत स्वरूप, उपन्यासको परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- २.२ आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रिया : आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रियाका चरण र धाराका मुख्य प्रवृत्ति तथा तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
- २.३ प्रमुख उपन्यासकार र तिनका उपन्यासको विवेचना
 १. निर्धारित उपन्यासकारका प्रमुख प्रवृत्तिको विवेचना
 २. निर्धारित उपन्यासकृतिको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका कथावस्तु, पात्र, परिवेश, दृष्टिविन्दु, उद्देश्य, भाषाशैली, बिम्बप्रतीकसम्बन्धी विशेषताको विवेचना
 ३. विषयवस्तु, भाषाशैली र अन्य कलागत विशेषताका आधारमा निर्धारित उपन्यासकृतिका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.३ निर्धारित उपन्यासकार र तिनका उपन्यास
 १. लैनसिंह बाङ्देल : मुलुकबाहिर
 २. पारिजात : अनिदो पहाडसँगै
 ३. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला : तीन घुम्ती
 ४. ध्रुवचन्द्र गौतम : अप्रिय
 ५. नयनराज पाण्डे : उलार

एकाइ तीन : आधुनिक नेपाली नाटकको अध्ययन

- ३.१ नाटकको विधागत स्वरूप, नाटकको परिभाषा, तत्त्व र नाटकका उपविधा : नाटक (पूर्णाङ्की), लघुनाटक (एकाङ्की) र गीतिनाटकसमेत
- ३.२ आधुनिक नेपाली नाटकको विकासप्रक्रिया : आधुनिक नेपाली नाटक (लघुनाटक र गीतिनाटकसमेत) को विकासप्रक्रियाका चरण, प्रमुख धाराका मुख्य प्रवृत्ति तथा तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
- ३.३ निर्धारित नाटककार तथा तिनका नाट्यकृतिको विवेचना
 १. निर्धारित नाटककार तथा गीतिनाटककारका मुख्य प्रवृत्तिको विवेचना
 २. निर्धारित नाटक र गीतिनाटकको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका कथावस्तु, पात्र, परिवेश, संवाद, अङ्कदृश्यविधान, उद्देश्य, रङ्गमञ्चीयता, गीत र भाषाशैलीका साथै अन्य प्रस्तुतिगत विशेषताको विवेचना
 ३. विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित नाटक/लघुनाटक र गीतिनाटकका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- ३.४ निर्धारित नाटककार तथा तिनका नाटक
 १. बालकृष्ण सम : अन्धवेग
 २. गोपालप्रसाद रिमाल : मसान
 ३. विजय मल्ल : मानिस र मुखुन्डो
 ४. मोहनराज शर्मा : वैकुण्ठ एक्सप्रेस
- ३.५ निर्धारित लघुनाटककार तथा तिनका लघुनाटकको विवेचना
 १. हृदयचन्द्रसिंह प्रधान : गङ्गालालको चिता
 २. भीमनिधि तिवारी : साँढे
 ३. गोविन्द गोठाले : क्रान्तिको पृष्ठभूमि
 ४. सरुभक्त : निमावीय
- ३.६ निर्धारित गीतिनाटककार तथा गीतिनाट्यको विवेचना
माधव घिमिरे : अश्वत्थामा

Vishaya

३. पाठ्यपुस्तक

- गोपालप्रसाद रिमाल, *मसान*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
ध्रुवचन्द्र गौतम, *अप्रिय*, काठमाडौं : ओरिएन्टल प्रकाशन ।
नयनराज पाण्डे, *उलार*, काठमाडौं : फाइन प्रिन्ट ।
पारिजात, *अनिदो पहाडसँगै*, (पारिजातका सङ्कलित रचनाहरू) सिक्किम : निर्माण प्रकाशन ।
बालकृष्ण सम, *अन्धवेग*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
माधवप्रसाद घिमिरे, *अश्वत्थामा*, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
मोहनराज शर्मा, *वैकुण्ठ एक्सप्रेस*, काठमाडौं : वीणा प्रकाशन ।
लैनसिंह बाङ्देल, *मुलुकबाहिर*, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार ।
विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला, *तीन घुम्ती*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
विजय मल्ल, *मानिस र मुखुन्डो* (स्मृतिको पर्खालभित्रमा प्रकाशित), काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
सरभक्त, *निमावीय*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

४. सन्दर्भसामग्री

- इन्द्रबहादुर राई, *नेपाली उपन्यासका आधारहरू*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
ईश्वर बराल, (सम्पा), *भ्यालबाट*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
ऋषिराज बराल, *उपन्यासको सौन्दर्यशास्त्र*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
केशवप्रसाद उपाध्याय, *नाटकको अध्ययन*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, *नेपाली नाटक तथा रङ्गमञ्च : उद्भव र विकास*, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
---, *नेपाली नाटक र नाटककार*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, *रिमाल : व्यक्ति र कृति*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, *समको दुःखान्त नाट्यचेतना*, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान, *नेपाली उपन्यास र उपन्यासकार*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
कृष्ण शाह 'यात्री', *प्रतिनिधि नेपाली नाटक*, काठमाडौं : विवेक सिर्जनशील प्रकाशन ।
कृष्णहरि बराल र नेत्र एटम, *उपन्यास सिद्धान्त र नेपाली उपन्यास*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
खगेन्द्रप्रसाद लुङ्गटेल, *नेपाली उपन्यासको इतिहास*, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
---, *नेपाली नाट्य समालोचना*, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
तारानाथ शर्मा, *सम र समका कृति*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
देवीप्रसाद सुवेदी, *समको सुखान्त नाट्यकारिता*, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
राजेन्द्र सुवेदी, *नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति*, वाराणसी : भूमिका प्रकाशन ।
लक्ष्मणप्रसाद गौतम र ज्ञानु अधिकारी, *नेपाली कथाको इतिहास*, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
वासुदेव त्रिपाठी, *विचरण*, भ्रुपा : भानु प्रकाशन ।
विजय मल्ल, *नाटक एक चर्चा*, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
साधना पन्त, *नारीसमस्याका आलोकमा रिमालका नाटक*, काठमाडौं : तन्नेरी प्रकाशन ।
हरिप्रसाद शर्मा, *कथाको सिद्धान्त र विवेचना*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, (सम्पा.) *विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाका कथा*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

Carl ...

Sharma

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली कविता-काव्य

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२२

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : पहिलो

१. नेपाली फुटकर कविता ५०

२. नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्य ५०

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. कविताको परिभाषा, तत्त्व तथा प्रकारसमेतको सैद्धान्तिक ज्ञानका आलोकमा आधुनिक नेपाली कविताको विकासप्रक्रियाको निरूपणका साथै प्रमुख कविहरूका काव्य प्रवृत्ति र तिनका फुटकर कविताको विवेचना गर्ने,
२. खण्डकाव्य तथा महाकाव्यको सैद्धान्तिक ज्ञानका आलोकमा आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य तथा महाकाव्यको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै प्रमुख खण्डकाव्यकार तथा महाकाव्यकारहरूका खण्डकाव्यगत तथा महाकाव्यगत प्रवृत्ति र तिनका खण्डकाव्य तथा महाकाव्य कृतिहरूको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली कविताको अध्ययन

१.१ कविताको परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार

१.२ आधुनिक नेपाली कविताको विकासप्रक्रियाका चरण र धाराहरूका मुख्य प्रवृत्ति तथा तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि

१.३ आधुनिक नेपाली फुटकर कविताको विवेचना

१. निर्धारित कविहरूका मुख्य प्रवृत्तिगत विशेषता

२. निर्धारित कविताको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, भावविचार, लयविधान, अलङ्कार, बिम्बप्रतीक र भाषाशैलीसम्बन्धी विशेषताको विवेचना

३. भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित कविताका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

१.४ निर्धारित कवि र तिनका कविता

१. लेखनाथ पौड्याल : गौँथलीको चिरिविरी (१)

२. बालकृष्ण सम : मृत्युपछिको अभिव्यञ्जन

३. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : पागल

४. सिद्धिचरण श्रेष्ठ : मेरो प्रतिबिम्ब

५. युद्धप्रसाद मिश्र : ज्वालामुखीका शिखा

६. गोपालप्रसाद रिमाल : सपनामा

७. भूपि शेरचन : घुम्ने मेचमाथि अन्धो मान्छे

८. मोहन कोइराला : घाइते युग

९. बैरागी काइँला : मातेको मान्छेको भाषण मध्यरातपछिको सडकसित

१०. ईश्वरवल्लभ : रिक्तताको देवता हेर्न मन लाग्यो

११. वानीरा गिरी : काठमाडौँ एउटा ग्यालीप्रुफ

१२. विमल निभा : वसन्त

१३. कृष्ण भूषण बल : पर्खनुपर्छ

Signature

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य (लामो कवितासमेत) को अध्ययन

- २.१ खण्डकाव्यको परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार
- २.२ आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य (लामो कवितासमेत) को विकासप्रक्रियाका चरण, धारागत प्रवृत्ति तथा तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
- २.३ निर्धारित खण्डकाव्यकारका खण्डकाव्यकारिताको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना
- २.४ निर्धारित खण्डकाव्य (लामो कवितासमेत) को पठन, बोध र आस्वादनका साथै विषयवस्तु, संरचना (आख्यानात्मक/सूक्ष्मआख्यानात्मक/भावप्रवाहात्मक), सर्गविधान, लयविधान, भावविधान, अलङ्कार, विम्बप्रतीक तथा भाषाशैलीसम्बन्धी विशेषता तथा उपलब्धिको विवेचना
- २.५ भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित खण्डकाव्य (लामो कविताबाहेक) का विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.६ निर्धारित खण्डकाव्य
 १. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : कुञ्जिनी
 २. बालकृष्ण सम : आगो र पानी
 ३. मोहन कोइराला : हिमाल आरोहण माग्छ (लामोकविता)
 ४. घनश्याम कँडेल : धृतराष्ट्र

एकाइ तीन : आधुनिक नेपाली महाकाव्यको अध्ययन

- ३.१ महाकाव्यको परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार
- ३.२ आधुनिक नेपाली महाकाव्यको विकासप्रक्रियाका चरण, धारागत प्रवृत्ति तथा तिनका प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
- ३.३ निर्धारित महाकाव्यकारका महाकाव्यकारिताका प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना
- ३.४ निर्धारित महाकाव्यहरूको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु (कथावस्तु, चरित्र आदि), सर्गविधान, लयविधान र भाषाशैलीगत विशेषता
- ३.५ भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित महाकाव्यका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- ३.६ निर्धारित महाकवि र तिनका निर्धारित महाकाव्य
 १. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : सुलोचना
 २. उमानाथ शास्त्री सिन्धुलीय : मकवानी बाला

३. पाठ्यपुस्तक

- उमानाथ शास्त्री सिन्धुलीय, *मकवानी बाला*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
घनश्याम कँडेल, *धृतराष्ट्र*, काठमाडौँ : ऐरावती प्रकाशन ।
बालकृष्ण सम, *आगो र पानी*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
मोहन कोइराला, *हिमाल आरोहण माग्छ*, (एउटा पपलरको पात काव्यसङ्ग्रह), काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, *कुञ्जिनी*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, *सुलोचना*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
वासुदेव त्रिपाठी र अन्य, (सम्पा.) *नेपाली कविता भाग २*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

४. सन्दर्भसामग्री

कुमारबहादुर जोशी, देवकोटाका प्रमुख कविताकृतिको कालक्रमिक विवेचना, काठमाडौं : सिद्धार्थ वनस्थली इन्स्टिच्युट ।

---, महाकवि देवकोटा र उनका महाकाव्य, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

कृष्ण गौतम, देवकोटाका प्रबन्धकाव्य, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

खगेन्द्रप्रसाद लुङ्गेल, कविता सिद्धान्त र नेपाली कविताको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

---, नेपाली काव्य समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।

ताराकान्त पाण्डेय, समसामयिक कविताको संरचना, काठमाडौं : सन्दीप गिरी ।

तारानाथ शर्मा, (सम्पा.) समसामयिक साभा कविता, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

महादेव अवस्थी, आधुनिक नेपाली महाकाव्य र खण्डकाव्यको विमर्श, काठमाडौं : इक्वलेक्च्युअल बुक प्यालेस ।

---, लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको खण्डकाव्यकारिता, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

राममणि रिमाल, नेपाली काव्य र कवि, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम, कविताको सैद्धान्तिक विमर्श, काठमाडौं : पाठसामग्री प्रकाशन ।

वासुदेव त्रिपाठी, नेपाली कविताको सिंहावलोकन, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

Carf@mg

JamaKaram

Mhaka

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली लोकसाहित्य र पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्य

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२३

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : दोस्रो

१. नेपाली लोकसाहित्य २०

२. पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्य ८०

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. लोकसाहित्यको परिभाषा, तत्त्व तथा प्रकारसमेतको सैद्धान्तिक ज्ञानका आलोकमा नेपाली लोकसाहित्यको विधागत विशेषताको निरूपणका साथै नेपाली लोकसाहित्यको विवेचना गर्ने,
२. पूर्व आधुनिक नेपाली साहित्यको प्रारूप र पृष्ठभूमिको जानकारीका साथै प्राथमिक तथा माध्यमिक कालका प्रेरक सन्दर्भ, कालनिर्धारणको आधार र विभिन्न कृतिकार र तिनका प्रवृत्तिगत विशेषताको निरूपणसहित विभिन्न विधाका कृतिहरूको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : नेपाली लोकसाहित्यको अध्ययन

- १.१ लोकसाहित्यको चिनारी : परिभाषा र मुख्य विशेषता
- १.२ लोकसाहित्यका विभिन्न विधाहरूको वर्गीकरण
- १.३ लोकसाहित्यिक विधा (लोकगीत, लोककविता, लोककथा, लोकगाथा, लोकनाटक, उखानटुक्का र गाउँखाने कथा) को स्वरूप र तत्त्व
- १.४ नेपाली लोकगीतका प्रकार : प्रार्थनागीत, संस्कारगीत, पर्वगीत, श्रमगीत, बाह्रमासे, देउडा, सँगिनी, चुड्का र दोहोरी गीतको परिचय
- १.५ नेपाली लोकपद्य (सिलोक) को परिचय
- १.६ नेपाली लोकगाथाका प्रमुख प्रकार : कर्खा, भारत, सवाई, चैत र चाँचरीको परिचय
- १.७ नेपाली लोककथाका प्रमुख प्रकार : पौराणिक कथा, परीकथा र नीतिकथाको परिचय
- १.८ नेपाली लोकनाटकका प्रमुख प्रकार : सोरठी, घाटु, नचरी, बालुन र लीलाको परिचय
- १.९ नेपाली उखान र टुक्काको परिचय
- १.१० नेपाली गाउँखाने कथाको परिचय

एकाइ दुई : पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्य

- २.१ पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यको पृष्ठभूमि र प्राथमिक कालको अध्ययन
- २.२ पूर्वप्राथमिककालीन साहित्यको प्रारूप
- २.३ पूर्वप्राथमिक पद्यको प्रारूपको अध्ययन
 १. संस्कारगीत (सगुन : देवकान्त पन्थको 'डोट्याली लोकसाहित्य' बाट)
 २. चाँचरी गीत (रिपुमल्लकी चाँचरी : देवकान्त पन्थको 'डोट्याली लोकसाहित्य' बाट)
 ३. सोरठी (चूडामणि बन्धुको 'लोकसाहित्य' बाट)
 ४. विष्णुदास : बडे राजा मलयवम्म
- २.४ पूर्वप्राथमिक गद्यको प्रारूपको अध्ययन
 १. पुण्य मल्लको ताम्रपत्र (वि.सं. १३९३)
 २. खण्डखाद्य
 ३. गगनराजको यात्रा
 ४. जसवन्त सिंहको लक्षणसार

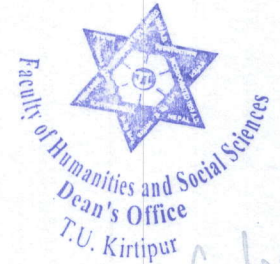

Carl @m

- २.५ नेपाली साहित्यको इतिहासको कालविभाजन
१. कालविभाजनसम्बन्धी विभिन्न मतको समीक्षा र निष्कर्ष
 २. प्राथमिक कालको अभिलक्षण : युगीन परिवेशगत, प्रभाव स्रोतगत, धारागत, भाषागत, विधागत र शैलीगत अभिलक्षण
 ३. माध्यमिककालका अभिलक्षण : युगीन साहित्यिक र साहित्येतर वातावरण, प्रभावस्रोतगत तथा धारागत विस्तार र विधागत तथा भाषाशैलीगत सचेतता
- २.६ नेपाली साहित्यको प्राथमिक काल
१. युगीन पृष्ठभूमि
 २. प्राथमिककालीन पद्यसाहित्यका प्रमुख धारा (वीरधारा, कृष्णभक्तिधारा, रामभक्तिधारा, निर्गुणभक्तिधारा) का प्रतिभा र प्रवृत्ति
 ३. प्राथमिक कालका निम्नलिखित कवि र तिनका पद्यकृतिहरूको अध्ययन
 - (१) उदयानन्द अर्ज्यालका प्रवृत्ति र पुरानो बातको अर्जी कविता
 - (२) यदुनाथ पोख्र्यालका प्रवृत्ति र स्तुतिपद्य-१ (श्लोक १६-२५)
 - (३) वसन्त शर्माका प्रवृत्ति र कृष्णचरित्रको पूर्वार्द्ध (श्लोक १-१३)
 - (४) भानुभक्त आचार्यका प्रवृत्ति र रामायणको अयोध्याकाण्ड (श्लोक ९३-११२)
 - (५) सन्त ज्ञानदिलदासका प्रवृत्ति र उदयलहरी (श्लोक १-१८)
- २.७ प्राथमिककालीन गद्यसाहित्यको विधागत प्रकार (आख्यान, नाटक, जीवनी, यात्रासाहित्य, निबन्ध) र तिनका स्वरूप, प्रमुख प्रतिभा तथा तिनका कृति
- २.८ प्राथमिक कालका निम्नलिखित गद्यकृतिहरूको अध्ययन
१. शक्तिशल्लव अर्ज्याल : हास्यकदम्ब
 २. भानुदत्त : हितोपदेश मित्रलाभ
 ३. मुन्सीका तीन आहान
 ४. भवानीदत्त पाण्डे : मुद्राराक्षस
 ५. सुन्दरानन्द बाँडा : अध्यात्मरामायण

एकाइ तीन : नेपाली साहित्यको माध्यमिक कालको अध्ययन

- ३.१ युगीन पृष्ठभूमि : शिक्षा, प्रकाशन संस्था र भाषासाहित्यसम्बन्धी गतिविधि
- ३.२ माध्यमिककालीन पद्यसाहित्यका धारा, उपधारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ३.३ माध्यमिक कालका निम्नलिखित कवि र तिनका पद्यकृतिहरूको अध्ययन
 १. मोतीराम भट्टका प्रवृत्ति र उनका 'म यसो भनूँ कि उसो भनूँ' (गजल), 'ल्यौ ल्यौ औँठी' (समस्यापूर्ति)
 २. लक्ष्मीदत्त पन्तका प्रवृत्ति र 'कि ऊ जानोस् कि मै जानूँ' (गजल) को विवेचना
 ३. शम्भुप्रसाद ढुङ्ग्यालका प्रवृत्ति र 'शकुन्तला' नाटकको चौथो अङ्क
- ३.४ माध्यमिककालीन गद्यसाहित्य (नाटक तथा आख्यान) र आख्यानोत्तर गद्यसाहित्य (जीवनी र निबन्ध) का प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्तिको विवेचना ।
- ३.५ माध्यमिक कालका निम्नलिखित गद्यकार र तिनका कृतिको अध्ययन
 १. मोतीराम भट्ट : 'कवि भानुभक्त आचार्यको जीवनचरित्र' को विवेचना
 २. गिरीशबल्लभ जोशी : 'वीरचरित्र' उपन्यासको विवेचना
 ३. शम्भुप्रसाद ढुङ्ग्याल : महेन्द्रमल्ली निबन्ध (ईश्वर बरालको 'सयपत्री' बाट) को विवेचना

Signature

Signature

३. पाठ्यपुस्तक

उदयानन्द अर्याल, पुरानो वातको अर्जी (वीरकालीन कविताबाट)
गिरीशबल्लभ जोशी, वीरचरित्र, ललितपुर : जगदम्बा प्रकाशन ।
चूडामणि बन्धु, नेपाली लोकसाहित्य, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
धर्मराज थापा र हंसपुरे सुवेदी, नेपाली लोकसाहित्यको विवेचना, काठमाडौं : त्रि.वि.पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।
भानुदत्त पाण्डे, हितोपदेश मित्रलाल (पाँच सय वर्षबाट) ।
मोतीराम भट्ट, कवि भानुभक्त आचार्यको जीवन चरित्र, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
रमा शर्मा, (सम्पा.) मोतीराम ग्रन्थावली, काठमाडौं : राष्ट्रिय युवा सेवा कोष ।
शक्तिबल्लभ अर्याल, हायकदम्ब (पाँच सय वर्षबाट)

४. सन्दर्भसामग्री

कमल दीक्षित, (सम्पा), बुङ्गल, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
कुसुमाकर न्यौपाने, नेपाली लोकगीतका सन्दर्भ, पोखरा : फिस्टेल पब्लिकेसन ।
केशवप्रसाद उपाध्याय, प्राथमिककालीन कवि र काव्यप्रवृत्ति, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
कृष्णप्रसाद पराजुली, नेपाली लोकगीतको आलोक, काठमाडौं : वीणा प्रकाशन ।
गणेशबहादुर प्रसाई, माध्यमिक कालीन साहित्यको विवेचना, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
गोपालप्रसाद भण्डारी, प्राग्भानुभक्तीय नेपाली काव्य, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
जनकलाल शर्मा, जोसमनी सन्तपरम्परा र साहित्य, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
जयराम पन्त, अँजुलीभरि सगुन, पोल्टाभरि फाग, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
जीवेन्द्रदेव गिरी, नेपाली लोकसाहित्यको अवलोकन, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
---, हाम्रा लोकगाथा, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
ठाकुरप्रसाद पराजुली, नेपाली साहित्यको परिक्रमा, काठमाडौं : विद्या प्रकाशन ।
तुलसी दिवस, नेपाली लोककथा : केही अध्ययन, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
दयाराम श्रेष्ठ, प्रारम्भिक कालको नेपाली साहित्य : इतिहास र परम्परा, काठमाडौं : त्रि.वि.पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।
दयाराम श्रेष्ठ र मोहनराज शर्मा, नेपाली साहित्यको संक्षिप्त इतिहास, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
देवकान्त पन्थ, डोट्याली लोकसाहित्य, काठमाडौं : त्रि.वि. नेपाल र एसियाली अध्ययन केन्द्र ।
पूर्णप्रकाश नेपाल 'यात्री', भेरी लोकसाहित्य, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
बाबुराम आचार्य, पुराना कवि र कविता, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
बालकृष्ण पोखरेल, पाँच सय वर्ष, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
मोतीलाल पराजुली, नेपालमा प्रचलित नृत्य र नृत्यनाटिका, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
---, नेपाली लोकगाथा, पोखरा : श्रीमती तारादेवी पराजुली ।
---, सोरठी नृत्यनाटिका, काठमाडौं : दीक्षान्त पुस्तक प्रकाशन ।
मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, लोकवार्ताविज्ञान र लोकसाहित्य, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई, नेपाली साहित्यको इतिहास : माध्यमिक काल, काठमाडौं : त्रि.वि.पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।
---, माध्यमिककालीन आख्यान, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
सुकुम शर्मा, समालोचक मोतीराम भट्ट, काठमाडौं : अर्जुन सिटौला ।

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली निबन्ध, यात्रासाहित्य र अन्य साहित्य

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२४

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : दोस्रो

१. आधुनिक नेपाली निबन्ध ५०

२. नेपाली यात्रासाहित्य २५

३. अन्य साहित्य २५

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. निबन्धका परिभाषा, तत्त्व तथा प्रकारसमेतको सैद्धान्तिक ज्ञानका आलोकमा आधुनिक नेपाली निबन्धको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै प्रमुख प्रतिभाका निबन्धगत प्रवृत्तिको र निबन्धकृतिको विवेचना गर्ने,
२. यात्रासाहित्यका सैद्धान्तिक मान्यताका आलोकमा नेपाली यात्रासाहित्यको विकासक्रम, प्रमुख यात्रासाहित्यकार र तिनका यात्रासाहित्यक कृतिको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना गर्ने,
३. अन्य साहित्य(संस्मरण, आत्मकथा, जीवनी, पत्रसाहित्य र अन्तर्वार्ता) का सैद्धान्तिक मान्यताका कसीमा नेपाली संस्मरण, आत्मकथा, जीवनी, पत्रसाहित्य र अन्तर्वार्ताका विकासक्रमगत, प्रमुख प्रतिभागत एवं तिनका कृतिगत प्रवृत्ति तथा विशेषताको विश्लेषण गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली निबन्धको अध्ययन

- १.१ साहित्यिक विधाका रूपमा निबन्धको मुख्य स्वरूप, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- १.२ आधुनिक नेपाली निबन्धको विकासप्रक्रियाका चरण, धारा, प्रवृत्ति र प्रमुख प्रतिभा एवं विधागत उपलब्धि
- १.३ प्रमुख निबन्धकार र तिनका निबन्धकृतिको विवेचना
 १. निर्धारित निबन्धकारहरूको प्रवृत्तिगत मुख्य विशेषताको विवेचना
 २. निर्धारित निबन्धको पठन, बोध र आस्वादनका साथै वस्तु, भावविचार, उद्देश्य र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा तिनको विवेचना
 ३. विषयवस्तु, भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित निबन्धका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- १.४ निर्धारित निबन्धकार र तिनका निबन्धकृति
 १. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : शिक्षा
 २. शङ्कर लामिछाने : जीवन : एक प्राध्यापक
 ३. कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान : साहित्यको हावापानी
 ४. केशवराज पिँडाली : खै खै
 ५. भैरव अर्याल : साथी, साथी र साथी
 ६. मोदनाथ प्रश्रित : मृत्युलाई नजिकैबाट छाम्दा
 ७. राममणि रिसाल : दुख किन दुख्ने गर्छ ?
 ८. कमल दीक्षित : उखान मिलेन
 ९. किशोर नेपाल : मृत्यु र मनस्थिति
 १०. तेजेश्वरबाबु ग्वंग : रङ्गाविन्यासहरू

Faculty of Humanities and Social Sciences
Dean's Office
T.U. Kirtipur

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
काठिपुर

११. तीर्थबहादुर श्रेष्ठ : कुइरो र धुइरो : पारिजात
१२. राजेन्द्र सुवेदी : म हूँ औला नकाटिएको एकलव्य
१३. दीनानाथ शर्मा : सपनाको संसार
१४. युवराज मैनाली : भ्रष्टाचारको भाड
१५. श्रीओम श्रेष्ठ रोदन : प्रारम्भ, पुनः प्रारम्भ
१६. शारदा शर्मा : अंशयुद्ध

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली यात्रासाहित्यको अध्ययन

- २.१ यात्रासाहित्यको परिचय, परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार
- २.२ आधुनिक नेपाली यात्रासाहित्यको विकासप्रक्रियाका चरण, मुख्य प्रवृत्ति, प्रमुख प्रतिभा तथा उपलब्धि
- २.३ प्रमुख यात्रासाहित्यकार र तिनका कृतिको विवेचना
 १. निर्धारित यात्रासाहित्यकारहरूका प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना
 २. निर्धारित यात्रासाहित्यक कृतिको पठन, बोध र आस्वादनका साथै विषयवस्तु, भावविचार, उद्देश्य, भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा तिनको विवेचना
 ३. विषय, भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित यात्रासाहित्यक कृतिका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.४ निर्धारित यात्रासाहित्यकार र तिनका कृति
 १. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : पहाडी जीवन
 २. तारानाथ शर्मा : बैकिनीका आँशुमा बग्छ बलयपाटा
 ३. देवीचन्द्र श्रेष्ठ : हुम्ला बोल्दछ मानसरोवरमा
 ४. पूर्णप्रकाश नेपाल यात्री : भेरीमा पहिलोपल्ट (भेरीका गाउँघरबाट)
 ५. घनश्याम राजकर्णिकार : चकित पार्ने आधुनिकता, छक्कै पार्ने प्राचीनता
 ६. चन्द्रप्रसाद भट्टराई : इन नदीसँगै डुब्दछ मन
 ७. प्रतीक ढकाल : नाक छेडेको हिउँसँगै
 ८. दामोदर पुडासैनी : मायालु हुम्ला
 ९. कृष्ण बजगाईँ : रहस्यमयी स्टोनहेन्जको तीन फन्को
 १०. जय छाङ्छा : गायकी बालुवाको काखमा (दोहाको सीधा उडानबाट)

Vishaya

एकाइ तीन : अन्य साहित्यको अध्ययन

- ३.१ अन्य साहित्य (संस्मरण, आत्मकथा, जीवनी, अन्तर्वार्ता, दैनिकी, पत्रसाहित्य) को परिचय
- ३.२ आधुनिक नेपाली साहित्यअन्तर्गत अन्य साहित्यका प्रकारहरूको अवस्था, प्रमुख प्रतिभा र मुख्य उपलब्धि
- ३.३ अन्य साहित्यका निर्धारित लेखकहरूका प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना
- ३.४ अन्य साहित्यका निर्धारित रचनाहरूको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका वस्तु, भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताको विवेचना
- ३.५ विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा अन्य साहित्यका निर्धारित कृतिहरूका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- ३.६ अन्य साहित्यका निर्धारित लेखक तथा तिनका कृति
 १. बालकृष्ण सम : आत्मकथा (मेरो कविताको आराधन, परिच्छेद ५२, (पृ. २१७ देखि पृ. २१९सम्म)
 २. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला : आत्मकथा (आत्मवृत्तान्त पृ. १५६ देखि पृ. १६१सम्म)
 ३. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला : दैनिकी (जेल जर्नल, फागुन ५ गते, पृ. ८ देखि १३ सम्म)
 ४. पारिजात : (आत्मकथा) एउटा चित्रमय सुरुवातको प्रथम प्रकरण
 ५. जनकलाल शर्मा : हिजोको सम्झना आजको सन्दर्भमा (संस्मरण)

carl @m

६. चूडामणि बन्धु : (देवकोटा), मेरो जन्म हुँदा मेरो महोत्सव थियो (जीवनी)
७. श्यामप्रसाद शर्मा : लोग्नेमानिस र स्वास्नीमानिस (पत्रसाहित्य : बहिनीलाई चिठीबाट)
८. दुर्गाप्रसाद भण्डारी : श्लेषमान्तक वनभित्र (पत्रसाहित्य : मृगस्थलीबाट)
९. उत्तम कुँवर : महानन्द सापकोटासँगको अन्तर्वार्ता (स्रष्टा र साहित्यबाट)
१०. मञ्जुल : शुभप्रभात, शुभप्रभात भन्दै (संस्मरण)
११. निर्मोही व्यास : रिक्तिन सकूँ म (संस्मरण)

३. पाठ्य तथा सन्दर्भसामग्री

- खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, *नेपाली निबन्ध समालोचना*, काठमाडौँ : पैरवी प्रकाशन ।
 गोपीकृष्ण शर्मा, *नेपाली निबन्ध परिचय*, काठमाडौँ : रत्नपुस्तक भण्डार ।
 जय छाड्छा, *दोहाको सीधा उडान*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ठाकुर शर्मा भण्डारी, *हास्यव्यङ्ग्य महारथी भैरव अर्याल*, काठमाडौँ : सुरभि साहित्य प्रतिष्ठान ।
 दीनानाथ शर्मा, *भरीको सौन्दर्य*, काठमाडौँ : शमी साहित्य प्रतिष्ठान ।
 पूर्णप्रकाश नेपाल यात्री, *भेरीका गाउँघर*, काठमाडौँ : रत्नपुस्तक भण्डार ।
 प्रतीक ढकाल, *आनन्दभूमिको आँगन*, काठमाडौँ : डिकूरा प्रकाशन ।
 प्रधान, भिक्टर, *नेपाली जीवनी र आत्मकथाको सैद्धान्तिक तथा ऐतिहासिक विवेचना*, काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 प्रमोद प्रधान, *नेपाली निबन्धको इतिहास*, काठमाडौँ : रत्नपुस्तक भण्डार ।
 भैरव अर्याल, (सम्पा.) *साभा निबन्ध*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 रामलाल अधिकारी, *नेपाली निबन्धयात्रा*, दार्जिलिङ : नेपाली साहित्य सञ्चयिका ।
 मोहनराज शर्मा र दयाराम श्रेष्ठ, *नेपाली साहित्यको सङ्क्षिप्त इतिहास*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 युवराज मैनाली, *दृष्टि : दृष्टिकोण*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

Carf@amg

Sharma

पाठ्यांश शीर्षक : साहित्य सिद्धान्त, नेपाली समालोचना र शोधविधि

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२५

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : तेस्रो

१. साहित्य सिद्धान्त ५०

२. नेपाली समालोचना २५

३. शोधविधि २५

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. साहित्य सिद्धान्तको पूर्वीय अध्ययन परम्परा, प्रमुख प्रतिभा र तिनका सैद्धान्तिक अवधारणाका साथै विभिन्न सम्प्रदायका अभिमतहरूबारे आधारभूत ज्ञान प्राप्त गर्ने,
२. साहित्य समीक्षाका प्रमुख पाश्चात्य प्रणालीका साथै साहित्यका प्रमुख वादका मूलभूत अवधारणाहरूको ज्ञानका साथै तिनका आधारमा साहित्यिक कृतिको विवेचना गर्न सक्ने,
३. नेपाली समालोचनाको विकासक्रम, प्रमुख समालोचक र तिनका समालोचना कृतिको अध्ययनका आधारमा नेपाली साहित्यका विभिन्न विधाका कृतिहरूको विवेचना गर्न सक्ने,
४. शोधकार्यमा सामग्री संकलन, संकलित सामग्रीको वर्गीकरण, विश्लेषण र निष्कर्षणबारे सैद्धान्तिक र प्रायोगिक ज्ञानका साथै प्राज्ञिक लेखनका प्रक्रियाबारे ज्ञान आर्जन गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : पूर्वीय साहित्य-सिद्धान्तको अध्ययन

- १.१ काव्यपरिभाषा (भामह, वामन, आनन्दवर्धन, कुन्तक, मम्मट, विश्वनाथ र जगन्नाथका परिभाषा) र तिनको व्याख्या
- १.२ काव्यहेतु र काव्यप्रयोजनको परिचय
- १.३ शब्दशक्ति : अभिधा, लक्षणा (रूढि र प्रयोजनवतीसमेत) र व्यञ्जना (शाब्दी र आर्थीसमेत) को परिचय
- १.४ रससम्प्रदाय
 १. रससम्प्रदायको विकासक्रम
 २. रससूत्रको व्याख्या र रसनिष्पत्तिको आधारभूत मान्यता
 ३. रसका प्रकार र रससामग्रीको परिचय
- १.५ अलङ्कार सम्प्रदाय
 १. अलङ्कार सम्प्रदायको विकासक्रम
 २. अलङ्कारसम्बन्धी मूलभूत मान्यता र प्रमुख वर्गीकरण (शब्दालङ्कार र अर्थालङ्कारको परिचयसहित)
- १.६ रीतिसम्प्रदाय
 १. रीतिसिद्धान्तका मुख्य मान्यता
 २. रीति र गुणको सम्बन्ध
 ३. रीति र गुणका मुख्य भेदहरू
- १.७ ध्वनिसम्प्रदाय
 १. ध्वनिसम्प्रदायको विकासक्रम
 २. ध्वनिसम्प्रदायका मान्यता र ध्वनिका प्रकार (वस्तुध्वनि, अलङ्कारध्वनि र रसध्वनि)
- १.८ वक्रोक्तिसम्प्रदाय : वक्रोक्तिवादका प्रमुख मान्यता र प्रकार

Carf @ m

एकाइ दुई : पाश्चात्य साहित्य-सिद्धान्तको अध्ययन

- २.१ प्रमुख समालोचना प्रणालीको परिचय
- २.२ नीतिपरक समालोचना : प्लेटोका मान्यता, कलावादविरुद्धका नीतिवादी स्थापना र नवमानववादको नीतिपरक स्थापनाको सैद्धान्तिक चिनारी
- २.३ मनोविज्ञानपरक समालोचना : फ्रायड, एडलर र युङका मनोवैज्ञानिक स्थापनाको चिनारी
- २.४ समाजपरक समालोचना : टेनका क्षण, जाति र युगसम्बन्धी स्थापना, कडवेल र जर्ज लुकाजका मुख्य स्थापना, मार्क्सवादी र गैरमार्क्सवादी धाराका मान्यता
- २.५ रूपपरक समालोचना : रुसी रूपवाद र चेक संरचनावादका प्रमुख स्थापना र कृतिपरक समालोचना
- २.६ शैलीवैज्ञानिक समालोचना : भाषाविज्ञान र साहित्यशास्त्रसँग यसको सम्बन्ध, शैलीविज्ञानका प्रमुख मान्यता
- २.७ पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद
 १. परिष्कारवाद : नामकरण, प्रवर्तन र विकासका प्रमुख चरण र मुख्य मान्यता
 २. स्वच्छन्दतावाद : नामकरण, प्रवर्तन र विकासका प्रमुख चरण, मुख्य मान्यता र परिष्कारवादसँग तुलना
 ३. यथार्थवाद : नामकरण, प्रवर्तन, आधारभूत मान्यता र मुख्य भेद
 ४. अतिथार्थवाद : नामकरण, प्रवर्तन र आधारभूत मान्यता
 ५. विसङ्गतिवाद र अस्तित्ववाद : नामकरण, प्रवर्तन र आधारभूत मान्यता
 ६. उत्तरआधुनिकतावाद : परिचय, आधारभूत मान्यता, विनिर्माणवाद र नारीवादको परिचय

एकाइ तीन : नेपाली समालोचनाको अध्ययन

- ३.१ नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रिया र यसका प्रमुख मोड र प्रवृत्ति
- ३.२ आधुनिक नेपाली समालोचनाका प्रमुख प्रवृत्ति
 १. सैद्धान्तिक समालोचना (पूर्वीय तथा पाश्चात्य) लेखनपरम्परा
 २. व्यावहारिक समालोचना लेखनपरम्परा (शोधपरक, साहित्येतिहास, सङ्कलन-सम्पादन, स्रष्टापरक, समाजपरक, प्रगतिवादी, मनोविज्ञानपरक, कृतिपरक, शैलीवैज्ञानिक, संरचनावादी, बहुलवादी समालोचना)
- ३.३ निर्धारित प्रमुख नेपाली समालोचकका प्रमुख विशेषता
 १. रामकृष्ण शर्मा
 २. यदुनाथ खनाल
 ३. ईश्वर बराल
 ४. कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान
 ५. इन्द्रबहादुर राई
 ६. गोविन्द भट्ट
 ७. तारानाथ शर्मा
 ८. वासुदेव त्रिपाठी
 ९. केशवप्रसाद उपाध्याय
 १०. मोहनराज शर्मा
 ११. दयाराम श्रेष्ठ
 १२. कृष्ण गौतम

एकाइ चार : शोधविधि

- ४.१ शोधको परिचय, परिभाषा, विशेषता, प्रयोजन र महत्त्व
- ४.२ शोधप्रस्ताव र यसका प्रमुख अङ्गहरूको परिचय : शीर्षकचयन, विषयपरिचय, समस्याकथन, उद्देश्य, पूर्वकार्यको समीक्षा, अध्ययनको औचित्य, शोधविधि, शोधप्रतिवेदनको सम्भावित रूपरेखा

Handwritten signature

Handwritten signature

४.३ शोधविधि

१. सामग्री सङ्कलन विधि

(१) सामग्रीको स्रोत (प्राथमिक, द्वितीयक)

(२) सामग्रीसङ्कलन विधि : पुस्तकालयीय, क्षेत्रीय अध्ययन विधि तथा प्रश्नावली, अन्तर्वार्ता, सर्वेक्षण, अवलोकन विधि)

२. सामग्री विश्लेषण विधि : आगमनात्मक, निगमनात्मक, वर्णनात्मक र तुलनात्मक

४.४ शोधप्रतिवेदनका अङ्ग : प्रारम्भिक भाग, मूलपाठ (परिच्छेदयोजना, शीर्षक-उपशीर्षक योजना), सन्दर्भसामग्री भाग (परिशिष्टसमेत)

४.५ सन्दर्भस्रोतको प्रयोग, मूलपाठमा उद्धरणको प्रयोग, सन्दर्भ सामग्रीसूचीको ढाँचा

४.६ मस्यौदालेखन, शोधप्रतिवेदन लेखन

४.७ टङ्कण, परिमार्जन, रुजु, प्रस्तुति र गाताबन्दी

३. सन्दर्भसामग्री

अभि सुवेदी, *पाश्चात्य काव्यसिद्धान्त*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

ईश्वरकुमार श्रेष्ठ, *पूर्वीय एवं पाश्चात्य साहित्य समालोचना प्रमुख मान्यता, वाद र प्रणाली*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

ऋषिराज बराल, *मार्क्सवाद र उत्तरआधुनिकतावाद*, काठमाडौं : सविता बराल ।

कुमारबहादुर जोशी, *पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

कृष्ण गौतम, *आधुनिक आलोचना : अनेक रूप अनेक पठन*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान, (सम्पा.) *साभा समालोचना*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

केशवप्रसाद उपाध्याय, *पूर्वीय साहित्य सिद्धान्त*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

घनश्याम कँडेल, *नेपाली समालोचना*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

घनश्याम नेपाल, *शैलीविज्ञान*, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

चूडामणि बन्धु, *अनुसन्धान र प्रतिवेदन*, काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार ।

देवीप्रसाद गौतम, *प्रगतिवादी समालोचना : परम्परा र मान्यता*, काठमाडौं : मुना गौतम ।

नरेन्द्रराज प्रसाई, *नेपाली साहित्यका समालोचक र समालोचना*, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

भरतराज पन्त, *नेपाली अलङ्कार परिचय*, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

भानुभक्त पोखरेल, *साहित्य सिद्धान्त*, विराटनगर : श्याम पुस्तक भण्डार ।

मोहनराज शर्मा, *शैलीविज्ञान*, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, *शोधविधि*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

---, *पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्य सिद्धान्त*, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

मोहनहिमांशु थापा, *साहित्य परिचय*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

यदुनाथ खनाल, *समालोचनाको सिद्धान्त*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

राजेन्द्र सुवेदी, *नेपाली समालोचना : परम्परा र प्रवृत्ति*, काठमाडौं : भूमिका प्रकाशन ।

विष्णुप्रसाद पौडेल, *संस्कृत काव्यशास्त्र*, काठमाडौं : भुँडीपुराण प्रकाशन ।

वासुदेव त्रिपाठी, *पाश्चात्य समालोचनाको सैद्धान्तिक परम्परा भाग २*, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

सोमनाथ शर्मा, *साहित्य प्रदीप*, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

प्राज्ञिक परिषद्को कायस्थान
कीर्तिपुर
JanaKalyan

Sharma

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली भाषासाहित्यको अध्ययन

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४१०

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ६

पूर्णाङ्क : १००

तह : बी. ए.

वर्ष : तेस्रो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. भाषा र भाषाविज्ञानको परिचय दिने,
२. नेपाली भाषाको परिचय दिने,
३. लोकसाहित्यको परिचय दिने,
४. नेपाली लोकसाहित्यको परिचय दिने,
५. साहित्यको विधागत परिचय दिने,
६. नेपाली साहित्यको विधागत इतिहासको परिचय दिने,
७. स्नातक तहमा मूल विषय नेपाली नलिएका विद्यार्थीहरूलाई अतिरिक्त ऐच्छिक नेपाली पठनपाठनका माध्यमबाट नेपाली भाषासाहित्य र लोकसाहित्यको आधारभूत ज्ञान दिने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : भाषा र भाषाविज्ञानको परिचय

- १.१ भाषाको परिचय, परिभाषा र विशेषता
- १.२ भाषाविज्ञानको परिचय, परिभाषा, अध्ययनक्षेत्र र शाखाहरू
- १.३ भाषाका भेदहरू : भौगोलिक, सामाजिक र प्रकार्यपरक
- १.४ ध्वनिविज्ञान र यसको अध्ययनक्षेत्र
- १.५ व्याकरण व्यवस्था : रूपविज्ञान र वाक्यविज्ञान
- १.६ अर्थविज्ञान
- १.७ ऐतिहासिक भाषाविज्ञान
- १.८ भाषाको पारिवारिक वर्गीकरण
- १.९ भाषिक परिवर्तन : ध्वनि, व्याकरण, अर्थ परिवर्तन

एकाइ दुई : नेपाली भाषा

- २.१ नेपाली भाषाको उत्पत्ति र विकास
- २.२ नेपाली भाषाका भाषिका : क्षेत्रीय र सामाजिक
- २.३ नेपाली भाषाका श्वर र व्यञ्जन
- २.४ नेपाली भाषाको व्याकरण व्यवस्था : रूप, पद, पदावली, उपवाक्य र वाक्य
- २.५ नेपाली भाषामा अर्थ परिवर्तन
- २.६ नेपाली भाषाका प्रयोजनपरक भेद : कानुनी, साहित्यिक, सञ्चार, विज्ञान र प्रशासन
- २.७ नेपाली भाषाका विविध भूमिका र मानकीकरण
- २.८ नेपाली भाषाको लिपि र वर्णमाला

एकाइ तीन : लोकसाहित्य

- ३.१ लोकसाहित्यको परिचय, परिभाषा, महत्त्व र विशेषता
- ३.२ लोकसाहित्यको विधागत वर्गीकरण
- ३.३ लोकसाहित्यका विधा (लोकगीत, लोककविता, लोककथा, लोकगाथा, लोकनाटक, उखानटुक्का र गाउँखाने कथा) को स्वरूप र तत्त्व
- ३.४ लोकसाहित्य र सिर्जित साहित्यको तुलना

Signature

एकाइ चार : नेपाली लोकसाहित्यको अध्ययन

- ४.१ नेपाली लोकगीतका प्रकार : प्रार्थनागीत, संस्कारगीत, पर्वगीत, श्रमगीत, बाह्रमासे, देउडा, साँगीनी, चुड्का र दोहोरी गीतको परिचय
- ४.२ नेपाली लोकपद्य (सिलोक) को परिचय
- ४.३ नेपाली लोकगाथाका प्रमुख प्रकार : कर्खा, भारत, सवाई, चैत र चाँचरीको परिचय
- ४.४ नेपाली लोककथाका प्रमुख प्रकार : पौराणिक कथा, परीकथा र नीतिकथाको परिचय
- ४.५ नेपाली लोकनाटकका प्रमुख प्रकार : सोरठी, घाटु, नचरी, बालुन र लीलाको परिचय
- ४.६ नेपाली गाउँखाने कथाको परिचय
- ४.७ नेपाली उखान र टुक्काको परिचय

एकाइ पाँच : साहित्यको विधागत र सैद्धान्तिक परिचय

- ५.१ कविताको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.२ कथाको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.३ उपन्यासको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.४ नाटकको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.५ निबन्धको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.६ समालोचनाको परिचय, परिभाषा, तत्त्व र प्रकार
- ५.६ रस, अलङ्कार र ध्वनिसिद्धान्तको परिचय
- ५.६ परिष्कारवाद, स्वच्छन्दतावाद र यथार्थवादको परिचय

एकाइ छ : नेपाली साहित्यको विधागत इतिहासको परिचय

- ६.१ नेपाली कविता : प्राथमिक, माध्यमिक र आधुनिक कालका प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ६.२ नेपाली कथा : प्राथमिक, माध्यमिक र आधुनिक कालका प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ६.३ नेपाली उपन्यास : प्राथमिक, माध्यमिक र आधुनिक कालका प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ६.४ नेपाली नाटक : प्राथमिक, माध्यमिक र आधुनिक कालका प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ६.५ नेपाली निबन्ध : प्राथमिक, माध्यमिक र आधुनिक कालका प्रमुख धारा, प्रतिभा र प्रवृत्ति
- ६.६ नेपाली समालोचना : चरणगत प्रमुख समालोचक र प्रवृत्ति

दृष्टव्य : अतिरिक्त ऐच्छिक विषयमा समाविष्ट यो पाठ्यांश नेपाली मूलविषय नलिने विद्यार्थीहरूका लागि मात्र नेपाली भाषामा गरिने अध्ययन भएकाले यस विषयको प्रश्नपत्र नेपाली भाषामा मात्र सोधिनेछ र यो विषय पढ्ने विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषामा नै उत्तर दिनुपर्नेछ ।

३. सन्दर्भसामग्री

- कृष्णप्रसाद पराजुली, नेपाली लोकगीतको आलोक, काठमाडौं : वीणा प्रकाशन ।
खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, कवितासिद्धान्त र नेपाली कविताको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
---, नेपाली उपन्यासको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
---, नेपाली काव्य समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
---, नेपाली निबन्ध समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
---, नेपाली नाट्य समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
---, लोकसाहित्य परिचय, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
गोपीकृष्ण शर्मा, नेपाली निबन्ध परिचय, काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार ।
चूडामणि बन्धु, भाषाविज्ञान, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
जीवेन्द्रदेव गिरी, भाषाविज्ञान, भाषा र भाषिका, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
टड्कप्रसाद न्यौपाने, भाषाविज्ञानको रूपरेखा, धरान : नेपाल बुक डिपो ।
दयाराम श्रेष्ठ, नेपाली कथा र कथाकार, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

conf @m

दयाराम श्रेष्ठ र मोहनराज शर्मा, नेपाली साहित्यको सङ्क्षिप्त इतिहास, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 देवीप्रसाद गौतम र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 देवीप्रसाद गौतम, नेपाली भाषा-परिचय, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 नेत्र एटम, समालोचनाको स्वरूप, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 मोतीलाल पराजुली, नेपालमा प्रचलित नृत्य र नृत्यनाटिका, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ---, नेपाली लोकगाथा, पोखरा : श्रीमती तारादेवी पराजुली ।
 ---, सोरठी नृत्यनाटिका, काठमाडौं : दीक्षान्त पुस्तक प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा, शब्दरचना र वर्णविन्यास : भाषावैज्ञानिक पद्धति, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा र कृष्णहरि बराल, भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, आधुनिक भाषाविज्ञान, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 ---, लोकवाताविज्ञान र लोकसाहित्य, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 ---, पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्य सिद्धान्त, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 राजेन्द्र सुवेदी, नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति, काठमाडौं : पाठसामग्री प्रकाशन ।
 ---, नेपाली समालोचना : परम्परा र प्रवृत्ति, काठमाडौं : पाठसामग्री प्रकाशन ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम, समकालीन नेपाली कविताका प्रवृत्ति, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
 ---, 'निबन्धका प्रकार', रत्न बृहत् नेपाली समालोचना, (सम्पा.) राजेन्द्र सुवेदी र लक्ष्मणप्रसाद गौतम, काठमाडौं :
 रत्न पुस्तक भण्डार ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम र ज्ञानु अधिकारी, नेपाली कथाको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 विष्णुप्रसाद पौडेल, संस्कृत काव्यशास्त्र, काठमाडौं : भुँडीपुराण प्रकाशन ।

Carl @ m

Jama Ghosh

Vishaya

पाठ्यांश शीर्षक : भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२६ (क)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क : ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. भाषाविज्ञान, व्याकरण र अर्थविज्ञानको परिचय दिने,
२. ऐतिहासिक भाषाविज्ञान र समाजक भाषाविज्ञानको परिचय दिने,
३. ध्वनिविज्ञान, वर्णविज्ञान, रूपविज्ञान, वाक्यविज्ञान र अर्थविज्ञानको परिचय दिने,
४. समाजभाषाविज्ञान र नेपाली भाषा तथा भाषिक समुदाय, भाषिक सम्पर्क र भाषा योजनाबारे बताउने,
५. नेपालको भाषानीति, नेपाली भाषाका भाषिकाहरू, नेपाली भाषाको मानकीकरण तथा नेपाली भाषाको प्रयोगक्षेत्र र विस्तारबारे परिचय दिने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : भाषाविज्ञानको परिचय

- १.१ भाषाको परिभाषा र विशेषता
- १.२ भाषाविज्ञान र यसको अध्ययन क्षेत्र
- १.३ भाषाका भेदहरू : भौगोलिक, सामाजिक र प्रकार्यपरक
- १.४ ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान
 १. ध्वनिविज्ञानको अध्ययनक्षेत्र
 २. वर्णविज्ञानको अध्ययनक्षेत्र
 ३. उच्चारण अवयव, ध्वनिहरूको स्वरूप र वर्गीकरण
 ४. मानस्वर
 ५. वर्णविश्लेषणप्रक्रिया, वर्ण र संवर्ण, खण्डीय र खण्डेतर वर्ण

एकाइ दुई : व्याकरण

- २.१ रूपविश्लेषण : रूप र संरूप
- २.२ शब्दनिर्माण प्रक्रिया : रूपायन, व्युत्पादन, समास र द्वित्व
- २.३ पदावली संरचनाको पहिचान
- २.३ उपवाक्य र वाक्यसंरचना : पहिचान, विशेषता र वर्गीकरण

एकाइ तीन : अर्थविज्ञान

- ३.१ अर्थको परिभाषा र प्रकार
- ३.२ रूपात्मक अर्थ (कोशीय र व्याकरणात्मक) तथा सन्दर्भार्थ
- ३.३ आर्थी सम्बन्धहरू (अनेकार्थकता, समानार्थकता र समावेशात्मकता)

एकाइ चार : ऐतिहासिक भाषाविज्ञान

- ४.१ ऐतिहासिक भाषाविज्ञानको क्षेत्र र सीमा
- ४.२ पारिवारिक वर्गीकरण र नेपालका भाषाहरू
- ४.३ भाषिक परिवर्तन (ध्वनि, व्याकरण र अर्थ)

एकाइ पाँच : समाजभाषाविज्ञान र नेपाली भाषा

- ५.१ भाषिक समुदाय (एकभाषिकता र द्विभाषिकता)
- ५.२ भाषिक सम्पर्क (आगमन र सम्मिलन)
- ५.३ भाषा योजना (स्तरगत र संरचनागत)

Carf @m

Sharma

- ५.४ नेपालको भाषानीति (शिक्षा, सञ्चार र प्रशासनको माध्यम भाषाको सन्दर्भमा)
 ५.४ नेपाली भाषाका भाषिकाहरू
 ५.५ नेपाली भाषाको मानकीकरण
 ५.६ नेपाली भाषाको प्रयोगक्षेत्र र यसको विस्तार

३. सन्दर्भसामग्री

- चूडामणि बन्धु, भाषाविज्ञान, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 जीवेन्द्रदेव गिरी, भाषाविज्ञान, भाषा र भाषिका, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
 टडकप्रसाद न्यौपाने, भाषाविज्ञानको रूपरेखा, धरान : नेपाल बुक डिपो ।
 देवीप्रसाद गौतम, नेपाली भाषा-परिचय, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 देवीप्रसाद गौतम र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा, शब्दरचना र वर्णविन्यास : भाषावैज्ञानिक पद्धति, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा र कृष्णहरि बराल, भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा, काठमाडौं : नवीन प्रकाशन ।
 मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, आधुनिक भाषाविज्ञान, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 योगेन्द्रप्रसाद यादव र भीमनारायण रेग्मी, भाषाविज्ञान, काठमाडौं : न्यू हीरा बुक्स इन्टरप्राइजेज ।
 वासुदेव घिमिरे, ऐतिहासिक भाषाविज्ञान, काठमाडौं : अस्मिता पब्लिकेसन ।
 ---, समाज भाषाविज्ञान, काठमाडौं : वाङ्मय प्रकाशन ।
 सूर्यमणि अधिकारी, नेपाली भाषाको इतिहास, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 हेमाङ्गराज अधिकारी, सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार ।

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली गीत तथा गजल

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२६ (ख)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क : ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. नेपाली गीत ३०

२. नेपाली गजल २०

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. नेपाली गीतको स्वरूप, तत्त्व, प्रकार र नेपाली गीतको विकासप्रक्रियाका साथै प्रमुख नेपाली गीतकार र तिनका प्रतिनिधि गीतहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना गर्ने,
२. गजलको विधागत चिनारीका साथै नेपाली गजलको विकासप्रक्रिया, प्रमुख नेपाली गजलकार र तिनका प्रतिनिधि गजलहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : नेपाली गीतको अध्ययन

- १.१ गीतको परिचय, परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार
- १.२ आधुनिक नेपाली गीतको विकासप्रक्रियाका चरण, धारा र तिनका प्रमुख प्रतिभा एवं प्रवृत्तिको विवेचना
- १.३ निर्धारित गीतका गायन, बोध र आस्वादनका साथै विषयवस्तु, भावविधान, लयविधान, संरचना, भाषाशैलीगत विशेषताको विवेचना
- १.४ भाव, लय र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित गीतका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- १.५ निर्धारित गीतकार र तिनका गीत
 १. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : गाइने
 २. माधव घिमिरे : गाउँछु गीत नेपाली
 ३. गोकुल जोशी : जीवनगीत
 ४. क्षेत्रप्रताप अधिकारी : म त लाली गुराँस भएछु
 ५. रत्नशमशेर थापा : आँखैमा रात गली
 ६. कालीप्रसाद रिजाल : आँखा छोपी नरोऊ भनी
 ७. दुर्गालाल श्रेष्ठ : फूलको आँखामा
 ८. दैवज्ञराज न्यौपाने : आँखा बन्छन् पानी
 ९. राजेन्द्र थापा : पोहोर साल खुसी फाट्यो
 १०. कृष्णहरि बराल : कता पुग्नुपर्ने कता गइरहेछु
 ११. श्याम तमोट : गाउँगाउँबाट ऊठ
 १२. दिनेश अधिकारी : पहाडमा जाडो बढे

एकाइ दुई : नेपाली गजलको अध्ययन

- २.१ गजलको परिचय, परिभाषा, स्वरूप, तत्त्व र प्रकार
- २.२ आधुनिक नेपाली गजलको विकासप्रक्रियाका चरण, धारा र तिनका प्रमुख प्रतिभा एवं प्रवृत्तिको विवेचना
- २.३ निर्धारित गजलको गायन, बोध र आस्वादनका साथै विषयवस्तु, भाव, लय, संरचना र भाषाशैलीगत विशेषताको विवेचना
- २.४ भाव, लय, संरचना, भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित गजलका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

Carf @ m

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली कला विभाग
कातिपुर

Faculty of Humanities and Social Sciences
Dean's Office
T.U. Kirtipur

Vishaya

२.५ निर्धारित गजलकार र तिनका गजल

१. भीमनिधि तिवारी : म माहुरी हुँ मैयाँ
२. उपेन्द्रबहादुर जिगर : इसारा गरी गरी
३. ज्ञानुवाकर पौडेल : ओइली भरेछ फूल
४. ललिजन रावल : नखोलेरै राखिएको
५. धीरेन्द्र प्रेमर्षि : गजल २७ (गजलसङ्ग्रहबाट)
६. बुँद राना : गरिबको खुन बरै
७. गोपाल अशक : आशै आशमा यो जिन्दगी (प्रेमान्तर गजल महाकाव्य, बाह्रौँ सर्ग, गजल- ५)
८. विजय सुब्बा : गजल १५ आखिर मान्छे पनि... (व्यस्त रातहरू, गजलसङ्ग्रहबाट)

३. सन्दर्भसामग्री

टीकाराम उदासी, गजलसिद्धान्त र नेपाली गजलको इतिहास, काठमाडौँ : अतिरिक्त प्रकाशन ।

कृष्णहरि बराल, गजल सिद्धान्त र परम्परा, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

---, गीत सिद्धान्त र प्रक्रिया, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, नेपाली गीत गजल भाग १, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

घनश्याम न्यौपाने परिश्रमी, गजल सौन्दर्य मीमांसा, भैरहवा : सनसाइन आमावि ।

घनेन्द्र ओझा, नेपाली गजल : सिद्धान्त र विवेचना, काठमाडौँ : विएन पुस्तक संसार ।

---, गजल ज्ञान, काठमाडौँ : वर्ल्डवाइड पब्लिकेसन ।

दिनेश अधिकारी, म बिसुँ कसोरी, काठमाडौँ : साइग्रिला बुक्स ।

नारायणप्रसाद गैरे, नेपाली गजलको परम्परा र प्रवृत्ति, काठमाडौँ : आशिष बुक हाउस ।

Carf @mud

Jama Kirtipur

Vishaya

ऐच्छिक विशेष अध्ययन
समूह १ : प्रायोगिक कार्यात्मक विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : शोधपत्र

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (क)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क : ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. शोधकार्यका लागि शीर्षकचयन, शोधप्रस्ताव लेखन, सामग्री सङ्कलन, सङ्कलित सामग्रीको वर्गीकरण गर्ने,
२. सामग्रीको विश्लेषण गरी शोधपत्र तयार गर्ने ।

२. शोधपत्रलेखन

१. शीर्षक चयन : (सम्बद्ध विभागबाट नेपाली भाषा, साहित्य वा लोकसाहित्यमध्ये कुनै एक विषयक्षेत्रबाट शीर्षकको चयन),
२. शोधप्रस्तावको लेखन : (शीर्षक स्वीकृत भएपछि सो शीर्षकबारेको शोधप्रस्ताव निर्धारित ढाँचामा लेख्ने र सोही विषयक्षेत्रसँग सम्बद्ध कम्तीमा १००० शब्दको नमुना लेख तयार पारी विभागमा प्रस्तुति),
३. विभागले तोकेको शोधनिर्देशकका रेखदेखमा रही सैद्धान्तिक अध्ययनसहित सामग्रीको सङ्कलन, विश्लेषण र सामान्यीकरणका आधारमा शोधकार्य गरी शोधपत्रको मस्यौदा तयारी र अन्तिम साफी,
४. शोधनिर्देशकको परामर्शअनुसार संशोधन तथा परिष्कार-परिमार्जन गरी निजको स्वीकृतिपछि ४ प्रति शोधपत्रको टङ्कण,
५. रुजु र टङ्कणशुद्धि पछि गाताबन्दी र निर्धारित शुल्कसहित ३ प्रति शोधपत्र विभागमा दर्ता,
६. विभागबाट एक महिनाभित्र बाह्य परीक्षकद्वारा मूल्याङ्कन गराई मौखिक परीक्षासमेतका आधारमा शोधपत्र मूल्याङ्कनको अन्तिम व्यवस्था ।

Carf @mud

Amabharati

Vishayee

ऐच्छिक विशेष अध्ययन

समूह १ : प्रायोगिक कार्यात्मक विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : सिर्जनात्मक लेखन

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (ख)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क : ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. सिर्जनाकार्यका लागि विधाचयन, प्रस्ताव लेखन, सामग्री सङ्कलन, सिर्जनापत्रको रूपरेखा तयार गर्ने,
२. चयन गरिएको विधामा सिर्जनापत्र तयार गर्ने ।

२. सिर्जनात्मक लेखन

१. विभागमा नमुना कृतिसहित सिर्जनात्मक लेखनको प्रस्ताव दर्ता, सम्बद्ध विभागबाट त्यसको मूल्याङ्कनसहित सिर्जनापत्र निर्देशकको व्यवस्था,
२. शीर्षक र विधा चयनपछि निर्देशकबाट त्यसको स्वीकृति,
३. चयन गरिएको विधामा नमुना पठन र अनुकृतिलेखन,
४. सिर्जनात्मक लेखनका निम्ति सामग्री, ढाँचा र शैलीगत तयारी, प्रथम मस्यौदा लेखन तथा परिमार्जन र अन्तिम साफी,
५. निर्देशकको परामर्शअनुसार संशोधन तथा परिष्कार-परिमार्जन गरी निजको स्वीकृतिपछि ४ प्रति सिर्जनापत्रको टङ्कण,
६. टङ्कण, पुफसंशोधन र गाताबन्दी, विभागमा ५० पृष्ठजतिको ३ प्रति सिर्जनात्मकपत्रको परीक्षण एवं मूल्याङ्कनका निम्ति निर्धारित शुल्कसहित विभागमा दर्ता,
७. विभागबाट एक महिनाभित्र बाह्य विशेषज्ञद्वारा विभागीय मौखिक परीक्षाका आधारमा मूल्याङ्कन ।

(Handwritten signature)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली कला विभाग
कीर्तिपुर

(Handwritten signature)

Faculty of Humanities and Social Sciences
Dean's Office
T.U. Kirtipur

(Handwritten signature)

ऐच्छिक विशेष अध्ययन

समूह १ : प्रायोगिक कार्यात्मक विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली वाक्कला

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (ग)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क : ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. वाक्कलाको सैद्धान्तिक आधार, वाक्कलासित सम्बद्ध विभिन्न पक्षको प्रस्तुतिगत ढाँचा र प्रयोक्ताको भूमिकाबारे आधारभूत ज्ञान प्राप्त गर्ने,
२. भाषण, प्रवचन, वादविवाद, उद्घोषण, समाचार वाचन, प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष प्रसारण जस्ता वाक्कलाका विषयक्षेत्रको ज्ञान प्राप्त गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : वाक्कला विधि र सिद्धान्त

१.१ वाक्कलाको अर्थ, परिचय र परिभाषा

१.२ वाक्कलाको क्षेत्र र अन्य शाखासँग सम्बन्ध : भाषाविज्ञान, काव्यशास्त्र, अभिव्यक्ति सिद्धान्त, सम्प्रेषण सिद्धान्त र मनोविज्ञान

१.३ वाक्कलाका विविध पक्षहरू : वक्ता, श्रोता, विषय, सम्प्रेषण र सरणि (च्यानल)

१.४ आदर्श वाक्कलाका आदर्श गुणहरू : सरलता, सहजता, तार्किकता, प्रवाहमयता, उपयुक्तता, शुद्धता, सम्प्रेषणीयता

१.५ वाक्कलासँग सम्बद्ध विभिन्न पक्ष (भाषण, प्रवचन, वादविवाद, उद्घोषण, समाचार वाचन, प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष प्रसारण) र तिनका प्रस्तुतिगत ढाँचा तथा प्रयोक्ताको भूमिका

एकाइ दुई : वाक्कलाको प्रयोग र अभ्यास

२.१ विभिन्न भाषणको अभ्यास

२.२ विभिन्न प्रवचनको अभ्यास

२.३ विभिन्न वादविवादको अभ्यास

२.४ विभिन्न वक्तृताको अभ्यास

२.५ विभिन्न उद्घोषणको अभ्यास

२.६ विभिन्न समाचार वाचनको अभ्यास

२.७ विभिन्न प्रत्यक्ष प्रसारण अभ्यास

२.८ कार्यक्रम संयोजनसम्बन्धी अभ्यास

द्रष्टव्य

एकाइ एकबाट २५ पूर्णाङ्कको आन्तरिक मूल्याङ्कन र एकाइ दुईबाट २५ पूर्णाङ्कको प्रायोगिक कार्य गर्नुपर्नेछ । प्रायोगिक कार्यको मूल्याङ्कन विभागीय प्रमुख, बाह्य विशेषज्ञ र सम्बद्ध विषयशिक्षकसहितको मूल्याङ्कन समितिबाट हुनेछ ।

Carf @ms

ऐच्छिक विशेष अध्ययन

समूह २ : विधागत विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली कविताको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (क)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. आधुनिक नेपाली कविता (काव्यसमेत) ३५

२. आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य १५

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. आधुनिक नेपाली कविताको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै उत्तरवर्ती चरणका प्रमुख कविहरूका काव्य प्रवृत्ति र कविता सिद्धान्तका आधारमा तिनका फुटकर कविताको विवेचना गर्ने,
२. आधुनिक नेपाली खण्डकाव्यको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै प्रमुख खण्डकाव्यकारका खण्डकाव्यगत प्रवृत्ति र खण्डकाव्य सिद्धान्तका आधारमा तिनका खण्डकाव्यकृतिहरूको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली कविताको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

१.१ आधुनिक नेपाली कविताको उत्तरवर्ती चरण : परम्परा र नवप्रयोग

१. नेपाली कविताका परम्परागत धारा (परिष्कारवादी, स्वच्छन्दतावादी, प्रगतिवादी र प्रयोगवादी धारा) को निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धिको विवेचना,

२. उत्तरवर्ती चरण (२०३६ यता) का नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा

२.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रमुख कविहरूको प्रवृत्तिगत विशेषता

२.३ निर्धारित कविताको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु र मूलभाव-विचार, संरचना, लयविधान र भाषाशैली तथा प्रस्तुतिगत विशेषताको विवेचना

२.४ भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित कविताका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

२.५ निर्धारित कवि र कविता

१. कृष्णभक्त श्रेष्ठ : अभिशप्त मान्छे

२. शैलेन्द्र साकार : सर्पहरू गीत सुन्दैनन्

३. रामचन्द्र भट्टराई : काली

४. तोया गुरुङ : धेरै टाढाकी प्रियतमालाई

५. मञ्जु काँचुली : अभ्यास

६. मञ्जुल : आज राति आकाश

७. विश्वविमोहन श्रेष्ठ : नानीहरू आकाशको निर्माणमा लाग्नेछन्

८. विष्णुविभु घिमिरे : हरायो

९. तीर्थ श्रेष्ठ : अन्नपूर्ण वरिपरि

१०. बेञ्जु शर्मा : म दूबो

११. पूर्णविराम : गोविन्दले ठीक भन्यो

१२. उषा शेरचन : महत्वाकाङ्क्षा निरन्तर रित्तै छ बूढो सारङ्गीजस्तै

१३. उपेन्द्र सुब्बा : भोकको भोक

Handwritten signature

विशाख विश्वविद्यालय
नैनीताल विभाग
काठमाडौं

Handwritten signature

१४. आहुति : गहुँगोरो अफ्रिका
१५. प्रल्हाद पोखरेल : युवा
१६. वासुदेव अधिकारी : आगाको ढुकुटी फोर्छु
१७. मनु मञ्जिल : ल्याम्प पोस्ट
१८. श्रवण मुकारुड : बिसे नगर्चीको बयान
१९. विप्लव ढकाल : कालो मध्यान्तर

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र लामो कविताको उत्तरवर्ती चरण

- २.१ आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र लामो कविताको उत्तरवर्ती चरण : परम्परा र नवप्रयोग
 १. आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र लामो कविताका परम्परागत धारा (परिष्कारवादी, स्वच्छन्दतावादी, प्रगतिवादी र प्रयोगवादी धारा) को निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
 २. उत्तरवर्ती चरण (२०३६ यता) का नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा
- २.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रतिनिधि काव्यकारहरूको प्रवृत्तिगत विशेषताको सामान्य परिचय
- २.३ निर्धारित काव्यको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु र मूलभाव-विचार, संरचना र भाषाशैलीगत विशेषताको विवेचना
- २.४ भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित काव्यका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.५ निर्धारित काव्यकार र काव्य (लामो कवितासमेत)
 १. दिनेश अधिकारी : इन्द्रजात्रा
 २. सरुभक्त : कापुरुष
 ३. कृष्णसेन इच्छुक : बन्दी र चन्द्रागिरि
 ४. रमेश श्रेष्ठ : तमसुक

३. पाठ्यपुस्तक

- कृष्णसेन इच्छुक, बन्दी र चन्द्रागिरि, इच्छुक रचनावली भाग १), काठमाडौं : इच्छुक सांस्कृतिक प्रतिष्ठान ।
 दिनेश अधिकारी, इन्द्रजात्रा, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 बेञ्जु शर्मा, कपर्जु, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 रमेश श्रेष्ठ, तमसुक (चोक र तमसुक), पोखरा : सारांश नेपाल
 सरुभक्त, का पुरुष, काभ्रे : जनमत प्रकाशन ।

४. सन्दर्भसामग्री

- अभि सुवेदी र अन्य (सम्पा.), समकालीन नेपाली कविता, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 ईश्वरचन्द्र ज्ञवाली र अन्य (सम्पा.), कृष्णसेन इच्छुक स्मृतिग्रन्थ, काठमाडौं : अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक
 महासङ्घ ।
 खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, कवितासिद्धान्त र नेपाली कविताको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 ---, नेपाली कव्य समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।
 तारानाथ शर्मा, (सम्पा.), समसामयिक साभा कविता, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 मोहन कोइराला, (सम्पा.), आजका नेपाली कविता, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम, समकालीन नेपाली कविताका प्रवृत्ति, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।

Prof. Dr. ...

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
 काठमाडौं
 काठमाडौं

ऐच्छिक विशेष अध्ययन

समूह २ : विधागत विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली आख्यानको उत्तरवर्ती चरण

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (ख)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. आधुनिक नेपाली कथा ३०

२. आधुनिक नेपाली उपन्यास २०

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. आधुनिक नेपाली कथाको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै उत्तरवर्ती चरणका प्रमुख कथाकारका कथागत प्रवृत्ति र कथा सिद्धान्तका आधारमा तिनका कथाकृतिहरूको विवेचना गर्ने,
२. आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै प्रमुख उपन्यासकारका औपन्यासिक प्रवृत्ति र उपन्यास सिद्धान्तका आलोकमा तिनका उपन्यासहरूको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली कथाको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

१.१ आधुनिक नेपाली कथाको उत्तरवर्ती चरण : परम्परा र नवप्रयोग

१. आधुनिक नेपाली कथाका परम्परागत धारा (आदर्शवादी, यथार्थवादी, मनोविश्लेषणवादी, अस्तित्ववादी र विसङ्गतिवादी धारा) को निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि

२. उत्तरवर्ती उत्तरवर्ती चरण (२०३६ यता) का नवप्रयोग, प्रवृत्ति र प्रमुख प्रतिभा

१.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रमुख कथाकार (लघुकथाकारसमेत) हरूको प्रवृत्तिगत विशेषता

१.३ निर्धारित कथा/लघुकथाको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, कथानक, पात्र, संरचना, भाषाशैलीगत विशेषताको विवेचना

१.४ विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा कथा/लघुकथाका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

१.५ निर्धारित कथाकार र कथा (लघुकथासमेत)

१. कुमार ज्ञवाली : वैभवको पीडा

२. परशु प्रधान : सीताहरू - २३

३. माया ठकुरी : आमा तपाईं जानुहोस्

४. हरिहर खनाल : बमको छिर्का

५. खगेन्द्र सङ्गौला : सङ्ग्रामबहादुर सार्की

६. भाउपन्थी : सत्ताच्युत

७. पद्मावती : साइबर प्रेम

८. भागीरथी श्रेष्ठ : मातृत्वको चीत्कार

९. सनत रेग्मी : लछमनियाको गौना

१०. ध्रुव सापकोटा : चीत्कार

११. किशोर पहाडी : स्वर्गमा समस्या

१२. नारायण ढकाल : इफान अली

१३. मञ्जु काँचुली : मूल्यको निर्णय

१४. विजय चालिसे : सायद प्रेम मरेको छैन

Kshaya

Carf @m

१५. इस्माली : माछो माछो भ्यागुतो
१६. ऋषिराज बराल : खत्री बालाई आजभोलि निद्रा लाग्दैन
१७. इन्दिरा प्रसाई : बिहेको बाजा
१८. राजव : हाफ क्याबि
१९. महेशविक्रम शाह : छापामारको छोरो

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

२.१ आधुनिक नेपाल उपन्यासको उत्तरवर्ती चरण : परम्परा र नवप्रयोग

१. आधुनिक नेपाली उपन्यासका परम्परागत धारा (आदर्शवादी, सामाजिक यथार्थवादी, प्रगतिवादी, प्रकृतवादी, मनोविश्लेषणात्मक, प्रयोगवादी, विसङ्गतिवादी र अस्तित्ववादी धारा) को निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धिको विवेचना
२. उत्तरवर्ती चरणका औपन्यासिक नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा
- २.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रमुख उपन्यासकारहरूका प्रवृत्तिगत विशेषताको विवेचना
- २.३ निर्धारित उपन्यासको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, कथानक, पात्र, संरचना, भाषाशैलीगत विशेषता
- २.४ विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.५ निर्धारित उपन्यासकार र उपन्यास
 १. पारिजात : उसले रोजेको बाटो
 २. राजेश्वर देवकोटा : द्वन्द्वको अवसान
 ३. ध्रुवचन्द्र गौतम : घुर्मी
 ४. अमर न्यौपाने : सेतो धरती
 ५. कृष्ण धरावासी : शरणार्थी

३. पाठ्यपुस्तक

- अमर न्यौपाने, सेतो धरती, काठमाडौं : फाइन प्रिन्ट ।
 कृष्ण धरावासी, शरणार्थी, काठमाडौं : पैरवी बुक हाउस ।
 देवीप्रसाद गौतम र अन्य, आधुनिक नेपाली कथा भाग ३, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ध्रुवचन्द्र गौतम, घुर्मी, काठमाडौं : ओरिएन्टल प्रकाशन ।
 पारिजात, उसले रोजेको बाटो (पारिजातका सङ्कलित रचनाहरू ग्रन्थ २, सिक्किम : निर्माण प्रकाशन ।
 राजेश्वर देवकोटा, द्वन्द्वको अवसान, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

४. सन्दर्भसामग्री

- कुमारप्रसाद कोइराला, नेपाली आख्यानको अध्ययन, विराटनगर : वाणी प्रकाशन ।
 कृष्णहरि बराल र नेत्र एटम, उपन्यास सिद्धान्त र नेपाली उपन्यास, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, नेपाली उपन्यासको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 दयाराम श्रेष्ठ, नेपाली कथामा समकालीन सन्दर्भ, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 मोहनराज शर्मा र राजेन्द्र सुवेदी, (सम्पा.) समसामयिक साभा कथा, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 राजेन्द्र सुवेदी, नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति, वाराणसी : भूमिका प्रकाशन ।
 ---, समसामयिक नेपाली उपन्यास, काठमाडौं : पाठ्यसामग्री प्रकाशन ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम र ज्ञानु अधिकारी, नेपाली कथाको इतिहास, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
 लीला लुइटेल्, नेपाली महिला कथाकार, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

Carf @m

ऐच्छिक विशेष अध्ययन
समूह २ : विधागत विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तरवर्ती चरण

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (ग)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. आधुनिक नेपाली नाटक र लघु नाटक ३०

२. आधुनिक नेपाली गीतिनाटक २०

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै उत्तरवर्ती चरणका प्रमुख नाटककारका नाट्य प्रवृत्ति र नाट्य सिद्धान्तका आधारमा तिनका नाट्यकृतिहरूको विवेचना गर्ने,
२. आधुनिक नेपाली लघुनाटक/एकाङ्कीको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपण तथा प्रमुख लघुनाटककार/एकाङ्कीकारका एकाङ्कीगत प्रवृत्ति र नाट्यसिद्धान्तका आधारमा तिनका नाटकको विवेचना गर्ने,
३. आधुनिक नेपाली गीतिनाटकको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै उत्तरवर्ती चरणका प्रमुख गीतिनाटककारका नाट्य प्रवृत्ति र नाट्य सिद्धान्तका आधारमा तिनका गीतिनाटकहरूको विवेचना गर्ने ।

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ यता)

- १.१ आधुनिक नेपाली नाटक र लघुनाटक/एकाङ्कीसमेतको उत्तरवर्ती चरण : परम्परा र नवप्रयोग
 १. आधुनिक नेपाली नाटकका परम्परागत धारा (परिष्कारवादी, आदर्शवादी, यथार्थवादी, प्रगतिवादी, प्रकृतवादी, मनोविश्लेषणात्मक, प्रयोगवादी, विसङ्गतिवादी, अस्तित्ववादी, प्रतीकवादी, अभिव्यञ्जनावादी धारा) को निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
 २. आधुनिक नेपाली नाटक/लघुनाटक र एकाङ्कीसमेतको उत्तरवर्ती चरणका नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा
 ३. आधुनिक नेपाली रङ्गमञ्च र नाट्यकला (२०३६ पछि) को परम्परा र मुख्य उपलब्धि
- १.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रमुख नाटककारहरूको प्रवृत्तिगत विशेषता
- १.३ निर्धारित नाटक/लघुनाटक र एकाङ्कीसमेतको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका कथानक, पात्र, संरचना, संवाद, उद्देश्य, भाषाशैली, अभिनेयता र प्रस्तुतिगत विशेषता
- १.४ विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित नाटक/लघुनाटक /एकाङ्कीका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- १.५ निर्धारित नाटककार र तिनका निर्धारित नाटक तथा लघुनाटक/एकाङ्कीहरू
 १. अभि सुवेदी : आरुका फूलका सपना
 २. गोपाल पराजुली : गोलार्द्धका दुई छेउ
 ३. शिव अधिकारी : सिंहासन
 ४. अशेष मल्ल : हामी वसन्त खोजिरहेछौं
 ५. सरुभक्त : मलामी
 ६. अविनाश श्रेष्ठ : समय, समय अनि समय
 ७. गोपी सापकोटा : सडक

Conf @m

८. कृष्ण शाह यात्री : निर्वासित मनहरू

९. प्रवीण पुमा : सुम्निमा पारुहाड

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली गीतिनाटकको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

२.१ आधुनिक नेपाली गीतिनाट्यको उत्तरवर्ती चरणको परम्परा र नवप्रयोग

१. आधुनिक नेपाली गीतिनाटकका परम्परागत धाराको निरन्तरता, प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि

२. आधुनिक नेपाली गीतिनाटकको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि) का नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा

२.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित गीतिनाटककारहरूको प्रवृत्तिगत विशेषता

२.३ निर्धारित गीतिनाटकको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, कथानक, पात्र, संरचना, संवाद, उद्देश्य, भाषाशैली, अभिनेयता र प्रस्तुतिगत विशेषता

२.४ विषयवस्तु र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित गीतिनाटकका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

२.५ निर्धारित गीतिनाटककार र गीतिनाटक

१. माधव घिमिरे : हिमालवारि हिमालपारि

२. रायन : सिम्मा

३. पाठ्यपुस्तक

अभि सुवेदी, आरुका फूलका सपना, काठमाडौं : एकस पब्लिकेसन ।

प्रवीण पुमा, सुम्निमा पारुहाड, काठमाडौं : सुम्निमा थिएटर ।

माधव घिमिरे, हिमालवारि हिमालपारि, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

रायन, सिम्मा, काठमाडौं : वेदना परिवार ।

४. सन्दर्भसामग्री

अशेष सडक, नाटक : सिद्धान्त र सिर्जना, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

अशेष मल्ल, (सम्पा.), समकालीन नेपाली नाटक, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

कृष्ण शाह 'यात्री', नेपाली नाटक, काठमाडौं : विवेक सिर्जनशील प्रकाशन ।

खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, नेपाली नाट्य समालोचना, काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन ।

गोपीकृष्ण शर्मा, अवलोकन र विवेचन, काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार ।

घनश्याम उपाध्याय, केही अन्वेषण : केही विश्लेषण, काठमाडौं : भीमसेन थापा ।

राजेन्द्र पराजुली र विप्लव ढकाल (सम्पा.), नेपाली नाटक समकालीन सन्दर्भ, काठमाडौं : तन्नेरी प्रकाशन ।

रामलाल अधिकारी, नेपाली एकाङ्कीयात्रा, दार्जिलिङ : श्याम ब्रदर्स ।

Yamabhusan

Carf @ m

Yamabhusan

ऐच्छिक विशेष अध्ययन

समूह २ : विधागत विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली निबन्ध र अन्य साहित्यको उत्तरवर्ती चरण

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (घ)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. आधुनिक नेपाली निबन्ध २५

२. आधुनिक नेपाली अन्य साहित्य २५

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. आधुनिक नेपाली निबन्धको उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै उत्तरवर्ती चरणका प्रमुख निबन्धकारका निबन्ध प्रवृत्ति र निबन्ध सिद्धान्तका आधारमा तिनका निबन्धकृतिहरूको विवेचना गर्ने,

२. आधुनिक नेपाली अन्य साहित्य (संस्मरण, दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी, पत्रसाहित्य) को उत्तरवर्ती चरणको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपणका साथै प्रमुख संस्मरण, दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी, पत्रसाहित्य र रिपोर्टाज लेखकहरूका प्रवृत्तिका साथै तिनका संस्मरण, दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी र पत्रसाहित्यको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : आधुनिक नेपाली निबन्धको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

१.१ आधुनिक नेपाली निबन्धको उत्तरवर्ती चरणको परम्परा र नवप्रयोग

१. आधुनिक नेपाली निबन्धका परम्परागत धाराको निरन्तरता : प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि

२. आधुनिक नेपाली निबन्धको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि) का नवप्रयोग, प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा

१.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित प्रमुख निबन्धकारहरूका प्रवृत्तिगत विशेषता

१.३ निर्धारित निबन्धकृतिको बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, संरचना र भाषाशैलीगत विशेषता

१.४ विषय, भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित निबन्ध कृतिका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

१.५ निर्धारित निबन्धकार र निबन्ध

१. तेजेश्वरबाबु ग्वंग : पानी आफै सतहमा रहन्छ

२. श्रीधर खनाल : तपाईं भयभीत हुनुहुन्छ (मधुपर्क २०५७ चैत)

३. रुद्र खरेल : आषाढस्य प्रथम दिवसे

४. नरेन्द्रराज पौडेल : उर्दीको कोट

५. चोलेश्वर शर्मा : राजधानी त सधैं गजेटेड छ

६. विमल निभा : कीरा

७. राजेन्द्र विमल : किताब : जीवनको झलक

८. माधवप्रसाद पोखरेल : वरुणको रगत

९. गोपी मैनाली : घाउ आफैलाई दुख्छ

१०. दीनानाथ शर्मा : बाह्रखरीको बोटमुनि

११. युवराज नयाँघरे : हिमाललाई पानीको तिर्खा

Vishaya

conf @m

एकाइ दुई : आधुनिक नेपाली अन्य साहित्यको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)

- २.१ आधुनिक नेपाली संस्मरणको उत्तरवर्ती चरणको परम्परा र नवप्रयोग
१. आधुनिक नेपाली संस्मरण (२०३६ यता) मा परम्परागत धाराको निरन्तरता : प्रमुख प्रतिभा र उपलब्धि
 २. आधुनिक नेपाली संस्मरणको उत्तरवर्ती चरणका नवप्रयोग : प्रमुख प्रवृत्ति र प्रतिभा
- २.२ उत्तरवर्ती चरणका निर्धारित संस्मरणकारहरूका प्रवृत्तिगत विशेषता
- २.३ निर्धारित संस्मरणहरूको पठन, बोध र आस्वादनका साथै तिनका विषयवस्तु, संरचना, भाषाशैली र प्रस्तुतिगत विशेषता
- २.४ विषयवस्तु, भावविचार र भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित संस्मरणका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.५ निर्धारित संस्मरणकार र तिनका रचना
१. रमेश विकल : चुङ्किम न्यान्सनकी निशाचरी (गरिमा २०५६ माघ)
 २. कृष्णप्रसाद पराजुली : हरिभक्तसँगको भेटघाट ('यो खोलाको सङ्गो पानी'बाट)
 ३. घनश्याम राजकर्णिकार : 'लालदरबार क्याम्पा र मेरो बाल्यजीवन' (संभ्रनाको लहरमा लहरिदै जाँदा'बाट)
 ४. मनुजबाबु मिश्र : दूरान्तर
 ५. प्रदीप नेपाल : फकिँदो फूलजस्तो भोजपुर
 ६. निर्मोही व्यास : धरतीहरूसित साक्षात्कार
- २.६ आधुनिक नेपाली दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी, पत्रसाहित्य र रिपोर्ताजको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ पछि)
१. आधुनिक नेपाली दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी र पत्रसाहित्यको उत्तरवर्ती चरण (२०३६ यता) का परम्परा, प्रमुख प्रतिभा, प्रवृत्ति र उपलब्धि
 २. निर्धारित दैनिकी लेखक, आत्मकथाकार, जीवनीकार र पत्रसाहित्य लेखकका प्रवृत्ति
 ३. निर्धारित दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी र पत्रसाहित्यको पठन, बोध र आस्वादनका साथै विषयवस्तु, भावविचार, उद्देश्य, भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा तिनको विवेचना
 ४. विषयवस्तु, भाव, विचार, भाषाशैलीगत विशेषताका आधारमा निर्धारित दैनिकी, आत्मकथा, जीवनी र पत्रसाहित्यका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या
- २.७ निर्धारित लेखक र तिनका रचना

दैनिकी

विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला : 'जेल जर्नल' बाट २०१८।८।१० को दैनिकी

आत्मकथा

भरतराज पन्त : आत्मपुराण (पृ. १-८)

जीवनी

घटराज भट्टराई : कृष्णप्रसाद रेग्मी ('प्रतिभै प्रतिभा र नेपाली साहित्य' बाट)

नरेन्द्रराज प्रसाई : कोइलीदेवी (नारीचुलीबाट)

अन्तर्वार्ता

नेत्र एटम, रुसी परिवेशमा नेपाली प्रतिबिम्ब (कृष्णप्रकाश श्रेष्ठसँगको निवार्ता, 'सीमान्त आकाश' बाट)

पत्रसाहित्य

दुर्गाप्रसाद भण्डारी : गहन प्रेममा इतिहास पनि पराजित हुन्छ ('निरो बाँसुरी बजाइरहेछ' बाट)

Vishaya

३. पाठ्य तथा सन्दर्भसामग्री

गोपीकृष्ण शर्मा, नेपाली निबन्ध परिचय, काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार ।

गोपी मैनाली, घाउ आफैलाई दुख्छ, काठमाडौं : सन्तोषीमाता सञ्चार प्रा.लि. ।

नरेन्द्र चापागाईं, (सम्पा.) पूर्वाञ्चल समालोचना, विराटनगर : पूर्वाञ्चल साहित्य प्रतिष्ठान ।

प्रदीप नेपाल, कुञ्जिनीको गामबैसी, काठमाडौं : अक्सफोर्ड इन्टरनेसनल पब्लिकेसन ।

प्रमोद प्रधान, नेपाली निबन्धको इतिहास, काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार ।

भरतराज पन्त, भरतराज पन्त, काठमाडौं : कौवा प्रकाशन ।

भिक्टर प्रधान, नेपाली जीवनी र आत्मकथाको सैद्धान्तिक तथा ऐतिहासिक विवेचना, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

राजेन्द्र सुवेदी, स्रष्टा सृष्टि : द्रष्टा दृष्टि, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

राजेन्द्र सुवेदी र हीरामणि शर्मा, नेपाली हास्यव्यङ्ग्य निबन्ध, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

रामलाल अधिकारी, नेपाली निबन्धयात्रा, दार्जिलिङ : श्याम ब्रदर्स ।

शिव प्रधान, (सम्पा.) बृहत् नेपाली समालोचना, सिक्किम : गान्तोक प्रकाशन ।

Carf @ me

Vishaya

ऐच्छिक विशेष अध्ययन
समूह २ : विधागत विशेष अध्ययन

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली बालसाहित्यको अध्ययन

पाठ्यांश कोड : नेपाली ४२७ (ड)

प्रतिहप्ता कक्षाभार : ३

पूर्णाङ्क ५०

तह : बी. ए.

वर्ष : चौथो

१. पाठ्यांशको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको पठनबाट विद्यार्थीहरूले देहायबमोजिमको ज्ञान, सिप र कौशल आर्जन गर्नेछन् :

१. बालसाहित्यको सैद्धान्तिक ज्ञान र आधुनिक नेपाली बालसाहित्यको विकासप्रक्रियागत प्रवृत्तिको निरूपण गर्ने,

२. प्रमुख नेपाली बालसाहित्यकारहरूका बालसाहित्यगत प्रवृत्ति र तिनका बालसाहित्य कृतिको विवेचना गर्ने ।

२. पाठ्यविषय

एकाइ एक : बालसाहित्यको सैद्धान्तिक स्वरूप र नेपाली बालसाहित्यको विकासक्रम

१.१ बालसाहित्यको परिचय, परिभाषा र स्वरूप

१.२ बालसाहित्यका विधा र तिनका तत्त्व

१.३ नेपाली बालसाहित्यको विकासप्रक्रिया

१. नेपाली बालकविता (गीत र काव्यसमेत) को विकासका चरण र प्रमुख प्रवृत्ति

२. नेपाली बालआख्यान (कथा र उपन्यास) को विकासका चरण र प्रमुख प्रवृत्ति

३. नेपाली बालनाटकको विकासका चरण र प्रमुख प्रवृत्ति

४. नेपाली बालनिबन्ध, संस्मरण, जीवनी र आत्मकथाको विकासका चरण र प्रमुख प्रवृत्ति

१.४ अनूदित बालसाहित्यको परम्परा र उपलब्धि

१.५ नेपाली बालपत्रिकाको सर्वेक्षण

एकाइ दुई : नेपाली बालसाहित्यका प्रमुख प्रतिभाहरूका प्रवृत्तिगत विशेषता र तिनका निर्धारित कृतिको अध्ययन

२.१ बालकविता-काव्य

१. लोकबालकविताहरू (नानीका गीतबाट) : 'के कसरी कराउँछ', 'कुखुरी काँ', 'घामपानी' र 'जब पुथ्यो'

२. लेखनाथ पौड्याल : 'हिउँदका दिन', 'तिहार'

३. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : 'सुनको बिहान', 'किताब चरो'

४. माधव घिमिरे : 'नदी', 'सुनपङ्खी चरी'

५. दैवज्ञराज न्यौपाने : 'जय देश ! जय नेपाल', 'देखासिकी'

६. कृष्णप्रसाद पराजुली : 'जुनतारा (बालकाव्य)'

७. दुर्गालाल श्रेष्ठ : 'सन्तको छाता (बालकाव्य)'

८. रामबाबु सुवेदी : 'पानी पानी (बालकाव्य)'

२.२ बालकथाका स्रष्टा र तिनका कृति

१. लोकबालकथाहरू (बालकोसेली भाग १ बाट) : 'तीनओटा खरायोको कथा'

२. देवकुमारी थापा : 'सुनपखेटी चरी', 'सुरेको सलाई'

३. रमेश विकल : 'हिउँदे छुट्टी', 'बत्ती र पुतली'

४. कल्पना प्रधान : 'दाउरेको छोरो', 'बादल साथी'

५. देवीप्रसाद वनवासी : 'बलभन्दा बुद्धि ठुलो', 'किसानको छोरो'
६. जनकप्रसाद हुमागाई : 'पहराको बाटो', 'सातदिने सभा'
७. विश्वम्भर चञ्चल : 'जादुको बाकस'
८. ध्रुव घिमिरे : 'खुट्टा गन्ने खेल'
९. सरुभक्त : 'अन्नपूर्ण पिथेकस', 'राक्षसको कथा'

२.३ बालउपन्यास

१. प्रेमा शाह : आनन्दको आविष्कार
२. कविताराम : अनौठो यात्रा
३. विजय चालिसे : मङ्गलग्रहमा विज्ञान

२.४ बालनाटक

१. रमेश विकल : 'सिद्धार्थको करुणा', 'अब तिमी नरोऊ किरण'
२. दौलतविक्रम विष्ट : आफ्नो हात जगन्नाथ
३. शारदारमण नेपाल : 'अठोट'

२.५ बालनिबन्ध, जीवनी र संस्मरणका स्रष्टा र तिनका कृति

१. शान्तदास मानन्धर : पानीको कथा
२. चूडामणि बन्धु : मोतीराम भट्टको जीवनी
३. रामेश श्रेष्ठ : मैले बिर्सन नसकेको साथी
४. तेजप्रकाश श्रेष्ठ : घुम्न जाऊँ ल भुन्डिएको बगैँचा

३. पाठ्यपुस्तक

- कल्पना प्रधान, दाउरेको छोरो, विराटनगर : वाणी प्रकाशन ।
 ---, मामाको बिहे, विराटनगर : वाणी प्रकाशन ।
 कविताराम, अनौठो यात्रा, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 कृष्णप्रसाद पराजुली, जुनतारा, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।
 चूडामणि बन्धु, मोतीराम भट्टको जीवनी, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।
 जनकप्रसाद हुमागाई, गुनिला पाँच कथा, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ---, दिदी-भाइको माया, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 तेजप्रकाश श्रेष्ठ, भुन्डिएको बगैँचा, काठमाडौँ : रत्नपुस्तक भण्डार ।
 दुर्गालाल श्रेष्ठ, सन्तको छाता, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।
 देवकुमारी थापा, सुनपखेटी चरी, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 देवीप्रसाद वनवासी, 'किसानको छोरो', फूलपाती, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ---, कथा कथ्यौरी, काठमाडौँ : बालसाहित्य प्रकाशन ।
 दैवजराज न्यौपाने, बालसंसार, विराटनगर : वाणी प्रकाशन ।
 दौलतविक्रम विष्ट, आफ्नो हात जगन्नाथ, (प्रज्ञा बालनाटकमा संकलित)
 ध्रुव घिमिरे, खुट्टा गन्ने खेल (बालचित्रकथा), ललितपुर : रातो बङ्गला किताब ।
 प्रेमा शाह, आनन्दको आविष्कार, काठमाडौँ : रत्नपुस्तक भण्डार ।
 माधवप्रसाद घिमिरे, सुनपङ्खी चरी, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।
 ---, 'नदी', घामपानी, काठमाडौँ : लेखक स्वयं ।
 रमेश विकल, अब तिमी नरोऊ किरण !, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
 ---, हिउँदे छुट्टी, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।
 रमेश श्रेष्ठ, मैले बिर्सन नसकेको साथी, काठमाडौँ : एकता प्रकाशन ।

Vishaya

रामबाबु सुवेदी, पानी पानी, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।
लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, सुनको बिहान, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

---, पुतली, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

लेखनाथ पौड्याल, लालित्य (पहिलो भाग), ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

विजय चालिसे, मङ्गलग्रहमा विज्ञान, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

विपिनदेव ढुङ्गेल, र काजीमान कन्दुवा, नानीका गीतहरू, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।

विश्वम्भर चञ्चल, जादुको बाकस, भक्तपुर : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

शान्तदास मानन्धर, पानीको कथा, काठमाडौं : बालकोसेली प्रकाशन ।

---, बालकोसेली भाग १, काठमाडौं : बालकोसेली प्रकाशन ।

शारदारमण नेपाल, अठोट (बालएकाङ्की सङ्ग्रह), काठमाडौं : विवेक सिर्जनशील प्रकाशन ।

सरुभक्त, अन्नपूर्ण पिथेकस, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

४. सन्दर्भसामग्री

गोपी मैनाली, रमेश विकल समालोचनात्मक अन्वेषण, काठमाडौं : सुरभि साहित्य प्रतिष्ठान ।

चूडामणि बन्धु र अन्य (सम्पा.) नेपाली बालविश्वकोश, काठमाडौं : नेपाल बालसाहित्य समाज ।

जनकप्रसाद हुमागाई, नेपाली बालसाहित्य, काठमाडौं : सुनकोसी साहित्य प्रकाशन ।

जीवेन्द्रदेव गिरी, नेपाली बालबालिकाको बालसाहित्यमा योगदान, काठमाडौं : विवेक सिर्जनशील प्रकाशन ।

ध्रुव घिमिरे, बालसाहित्यको विधागत सिद्धान्त र नेपाली बालसाहित्य, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

प्रमोद प्रधान, नेपाली बालसाहित्यको इतिहास, काठमाडौं : बगर फाउन्डेसन ।

भिकटर प्रधान, (सम्पा.) नेपाली बालसाहित्यको सय वर्ष, काठमाडौं : नेपाली बालसाहित्य समाज ।

महादेव अवस्थी, बालसाहित्यका विधा र तिनको लेखनप्रक्रिया, काठमाडौं : एकता प्रकाशन ।

Confidential

Sharma